

Navijačke supkulture i medijsko portretiranje: sukob navijača u Ateni u kolovozu 2023.

Lihtar, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:328528>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Ana Lihtar

**NAVIJAČKE SUPKULTURE I MEDIJSKO
PORTRETIRANJE: SUKOB NAVIJAČA U
ATENI U KOLOVOZU 2023.**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Ana Lihtar

**NAVIJAČKE SUPKULTURE I MEDIJSKO
PORTRETIRANJE: SUKOB NAVIJAČA U
ATENI U KOLOVOZU 2023.**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivan Balabanić

Sumentor: Marija Zelić, mag. soc.

Zagreb, 2024.

SAŽETAK

Supkultura je struktura koja omogućava pojedincima da se identificiraju kroz sudjelovanje u ritualima, načinima odijevanja, ali i prateći skup vrijednosti, normi, vjerovanja i načina života koje im grupa nalaže. Cilj ovog istraživanja bio je prepoznati interpretacijske okvire u kojem proučavani internetski portali prikazuju sukobe navijača Bad Blue Boysa i navijača AEK Atena F.C, u Ateni u kolovozu 2023. godine. Rad pokušava otkriti postoji li senzacionalizam i preuveličavanje s ciljem povećanja čitanosti i dizanja panike, istražiti jesu li najpoznatiji hrvatski internetski portali osuđivali hrvatske navijače u Grčkoj te istražiti postupanje Grčke s obzirom na izazvani skandal. Isto tako, istražiti interakcije čitatelja na člancima proučavanih internetskih portala te kojim se riječima opisuju hrvatski navijači u Grčkoj. Za provedbu istraživanja koristila se *desk* metoda analize sadržaja. Analizirani su članci četiri najutjecajnije hrvatske internetske portala u 2023. godini: Index.hr, 24sata, Dnevnik.hr i Jutarnji.hr. Za provedbu analize korištena je analitička matrica koja se sastojala od 18 kategorija koja je proučavala različite segmente analiziranih članaka. Rezultati rada potvrdili su da je tip komentara na članak povezan s kritičkim ili vrijednosnim stavom članka prema temi, što potvrđuje paradigmu da su mediji (i dalje) stvaratelji kritičkog diskursa u medijskom prostoru. Paradigma koja je parcijalno potvrđena jest da hrvatski portali izvještavaju senzacionalističkim naslovima, pošto se u 50% slučajeva ovo pokazalo istinitim. Rezultati rada prikazali su kako nije došlo do osuđivanja hrvatskih navijača u Grčkoj niti do osuđivanja postupaka Grčke. Hipoteza koja se pokazala netočnom jest hipoteza da hrvatski internetski portali spomenuti događaj prikazuju negativno, jer je kritički odnos portala u većini slučajeva bio vrijednosno neutralan.

Ključne riječi: sukob navijača, Bad Blue Boys, supkultura navijača

SUMMARY

A subculture is a structure that allows individuals to identify through participation in rituals, types of dressing, and adherence to a set of values, norms, beliefs, and ways of life prescribed by the group. The aim of this research was to identify the interpretative frameworks through which the studied internet portals portray the conflicts between the Bad Blue Boys and fans of AEK Atena F.C, in Athens in August 2023. This study seeks to determine whether there is sensationalism and exaggeration aimed at increasing readership and causing panic, to investigate whether the most well-known Croatian internet portals condemned Croatian fans in Greece, and to examine the handling of the scandal by Greece. Additionally, it aims to investigate the interactions of readers on the articles of the studied internet portals and the words used to describe Croatian fans in Greece. The research was conducted using the desk method of content analysis. Articles from the four most influential Croatian internet portals in 2023 were analyzed: Index.hr, 24sata, Dnevnik.hr, and Jutarnji.hr. An analytical matrix consisting of 18 categories was used for the analysis, examining different segments of the analyzed articles. The results confirmed that the type of comment on an article is related to the article's critical or value-based stance on the topic, supporting the paradigm that the media (still) create critical discourse in the media space. The partially confirmed paradigm that Croatian portals report with sensationalist headlines, was found to be true in 50% of cases. The results showed that there was no condemnation of Croatian fans in Greece or of Greece's actions. The hypothesis that Croatian internet portals represent the mentioned event negatively was disproven, as the portals' critical stance was value-neutral in most cases.

Keywords: fan violence, Bad Blue Boys, subculture of sports fans

SADRŽAJ

UVOD	1
TEORIJSKI DIO	3
1. Čikaška škola.....	3
2. Teorija delikventne supkulture	5
3. Koncept moralne panike.....	9
4. Supkultura navijača	11
4.1. Bad Blue Boysi.....	12
4.2. Razdoblje od 7. do 21. kolovoza 2023.....	14
ANALIZA PODATAKA.....	16
5. Metodologija	16
6. Analitička matrica	18
7. Rezultati.....	19
RASPRAVA.....	37
ZAKLJUČAK.....	42
POPIS GRAFIKONA	44
POPIS SLIKA.....	44
LITERATURA	45
INTERNETSKI IZVORI.....	46
PRILOZI.....	47

UVOD

Supkultura navijača predstavlja specifičnu i kompleksnu društvenu pojavu koja privlači značajnu pažnju istraživača i medija. Posebno je zanimljiva supkultura navijača nogometnog kluba GNK Dinamo Zagreb, poznata kao Bad Blue Boys (BBB). Ova supkultura nastala je krajem 1980-ih i od tada je postala važan dio urbanog identiteta Zagreba i Hrvatske (Vukušić i Hrstić, 2022: 528). Istraživanje navijačkih supkultura otkriva kako ove grupe razvijaju vlastite norme, vrijednosti i stilove života, često u opreci s dominantnim društvenim normama (Perasović, 2001: 43).

Supkulture, iako često marginalizirane i stigmatizirane, nude jedinstveni uvid u procese identifikacije i solidarnosti među mladima. One predstavljaju mikrosvijet unutar šireg društva, sa svojim specifičnim ritualima, simbolima i stilovima života. Navijači, posebice oni organizirani u grupe poput BBB-a, ne samo da podržavaju svoj klub već kroz svoju pripadnost grade i održavaju vlastiti identitet. Ovaj identitet se manifestira kroz razne oblike ponašanja, od navijačkih pjesama i koreografija do sukoba s protivničkim navijačima i policijom (Grozanić, 2023: 6).

Mediji igraju ključnu ulogu u oblikovanju javne percepcije navijačkih supkultura. Način na koji mediji izvještavaju o navijačima, posebno u kontekstu nasilnih incidenata, značajno utječe na to kako ih javnost percipira (Hall, 1973: 3-18). Senzacionalistički prikazi, često obojeni predrasudama i stereotipima, mogu doprinijeti stvaranju negativne slike o navijačima kao nasilnicima i društvenim izgrednicima (Ribarić, 2016: 9). Ovaj rad istražuje kako četiri najčitanija hrvatska internetska portala – Index.hr, Dnevnik.hr, 24 sata i Jutarnji.hr – prikazuju događaje vezane uz sukobe navijača BBB-a u Ateni u kolovozu 2023. godine.

Sukobi navijača Dinama i AEK-a u Ateni predstavljaju značajan događaj koji je izazvao široku medijsku pažnju. Ovi sukobi nisu samo sportski incident već i socijalni fenomen koji odražava šire društvene tenzije i probleme. Medijski prikazi ovakvih sukoba ne samo da informiraju javnost o događajima, već i oblikuju interpretaciju tih događaja. S obzirom na to da mediji imaju moć oblikovanja javnog mnijenja, važno je analizirati njihove narative i pristupe u izvještavanju.

Medijska analiza obuhvatit će članke objavljene između 7. i 21. kolovoza 2023. godine, što uključuje period od dva tjedna nakon incidenata. Koristeći se metodom analize sadržaja, istražiti ćemo interpretacijske okvire koji dominiraju u izvještavanju, kao i prisutnost senzacionalističkog

novinarstva. Cilj ovog rada je istražiti kako mediji u Hrvatskoj prikazuju navijačku supkulturu, s posebnim osvrtom na događaje vezane uz sukobe navijača BBB-a u Ateni u kolovozu 2023. godine. Istraživački problem je kako medijski prikazi oblikuju javnu percepciju navijača te kako različiti mediji izvještavaju o istom događaju.

Osim medijskog prikaza, važno je razmotriti i širi društveni kontekst unutar kojeg se ove supkultura razvijaju. Procesi urbanizacije i modernizacije, kao i specifične društvene i političke okolnosti u Hrvatskoj, igraju ključnu ulogu u oblikovanju navijačkih supkultura. Razumijevanje šireg konteksta omogućit će nam dublji uvid u dinamike koje vode do formiranja supkultura i njihova ponašanja.

Rad je strukturiran u pet poglavlja, unutar kojih se nalaze potpoglavlja. U uvodnom dijelu objašnjava se kontekst, problem, ciljevi, hipoteze i metodologija istraživanja. Teorijski okvir donosi pregled literature o supkulturama, s posebnim naglaskom na teorije delinkventne supkultura i moralne panike. Analiza podataka detaljno opisuje metodologiju istraživanja, analitičku matricu i rezultate analize sadržaja članaka. U raspravi se razmatraju rezultati u kontekstu postavljenih hipoteza i teorijskog okvira, dok zaključak sažima glavne nalaze istraživanja i predlaže smjernice za buduća istraživanja.

Kroz analizu medijskih izvještaja i konteksta u kojem djeluju navijačke supkultura, ovaj rad će doprinositi razumijevanju kompleksnih odnosa između medija, javnosti i navijača. Također, istražiti ćemo kako medijski prikazi mogu utjecati na percepciju i tretman navijačkih skupina u društvu, te kako ti prikazi reflektiraju šire društvene stavove i predrasude.

TEORIJSKI DIO

1. Čikaška škola

Čikaška škola, često povezana s „urbanom sociologijom”, ključna je za svaku raspravu o povijesti sociologije supkultura (Perasović, 2001: 17). Čaldarović (1985: 76) je jasno definirao čikašku školu, ističući Parka, Burgessa, McKenzieja i Wirtha kao njene glavne predstavnike i označavajući dvadesete i tridesete godine prošlog stoljeća kao ključno razdoblje za razvoj njenog prepoznatljivog teorijskog okvira. Urbanizacija i modernost osnova su za razmatranje supkultura mladih i adolescentnih životnih stilova, zbog čega je važno prisjetiti se prvih socioloških istraživanja urbanih sredina (Perasović, 2001: 17).

Analizirajući doprinos svake sociološke škole, važno je razmotriti specifične doprinose njihovih autora, kako u teorijskom tako i u metodološkom smislu. To je razlog zašto se u ovom radu spominje Čikaška škola, iako se ona nikada nije eksplicitno bavila pojmom supkultura. Čikaška škola se često spominje kao škola urbane sociologije gdje je urbani kontest „rodno mjesto” stilova mladih supkultura kroz povijest, pa i danas (Vukušić, 2022: 12).

Čaldarović (1985: 76) ističe kako su Ferdinand Tonnies i George Simmel imali značajan utjecaj na autore čikaške škole, iako sami nisu bili njeni predstavnici. Simmelove definicije ponašanja u urbanom kontekstu odjekuju u radovima Louisa Wirtha, koji stvara jednu od dvije teorije gradova. Wirth piše o urbanizmu kao načinu života, dok Robert Park razvija ekološku teoriju grada, nazivanom još i humanom ekologijom (Vukušić, 2022: 13). Robert Park je konceptualizirao grad kao laboratorij za promatranje kolektivnog ponašanja te kao prostor za istraživanje supkultura. Njegovo djelo postavilo je osnove za sistematsko prikazivanje različitih socijalnih skupina unutar urbanog konteksta Chicaga, istražujući dinamike sukoba, mehanizme kontrole, načine povezivanja i razlike u životnim stilovima. Centralno u Parkovoj analizi je naglašena uloga ljudi kao aktivnih sudionika u stvaranju urbanog okruženja, koje je u konačnici plod ljudske interakcije i društvenog organiziranja (Perasović, 2001: 19-21).

Parkovo promatranje otkriva novi istraživački pristup „iznutra” – kvalitativna metoda promatranja koju su po prvi put upotrijebili William I. Thomas i Florian W. Znaniecki 1919. godine radom *The*

Polish Peasant in Europa and America. Inovativnim rješenjem analize odbačenih pisama iz smeća, utabili su put novim metodama sociološke znanosti (Vukušić, 2022: 15).

Robert Park je bio više usmjeren na teorijske aspekte, dok je Ernest Watson Burgess koristio sociologiju kako bi pristupao konkretnim društvenim problemima. Iako nije stvorio teorijski sustav poput Parkovog, njegova teorija koncentričnih zona grada posjeduje određene karakteristike specifične za disciplinu ljudske ekologije, dijeleći s Parkovom teorijom određene koncepte poput sukcesije, invazije i dominacije. Burgess je poznat po ideji o prirodnom rastu grada i teoriji koncentričnih urbanih zona, što je oblikovao na temelju iskustva američkih gradova u prvoj polovici 20. stoljeća (Dokić, 2019: 165-166).

Rodrick D. McKenzie, poput spomenutih autora u tekstu, istraživao je područje ljudske ekologije. Njegov značajan doprinos sociologiji grada proizlazi iz istraživanja ekoloških struktura gradova, posebice kroz njegov najpoznatiji rad *The Ecological Approach to the Study of the Human Community* objavljen 1924. godine, koji se fokusirao na ekonomske kriterije pri klasifikaciji zajednica. Koncept zajednice igra ključnu ulogu u njegovom shvaćanju ekološke teorije grada, kao i radova drugih predstavnika čikaške škole (Dokić, 2019: 156).

Supkultura mladih često se razvijaju u urbanom okruženju, gdje neformalne grupe mladi formiraju norme i vrijednosti koje se značajno razlikuju od onih u širem, konvencionalnom društvu. Ove grupe, poznate kao „škvadre”, postaju primjer novog pojma supkultura (Perasović, 2001: 43).

Iz samih početaka korištenja pojma supkultura, posebno kada je riječ o mladima, uočava se dvojnost koja često nije jasno istaknuta. Prva dimenzija podrazumijeva supkulturu kao određenu društvenu grupu, konkretno adolescente ili „delinkventne” bande, gdje supkultura predstavlja kulturu te specifične grupe. Druga dimenzija prepoznaje da mladi s vremenom napuštaju supkulturu, ali ona ostaje relevantna i nastavlja služiti potrebama i interesima novih generacija koje dolaze. Dakle, pojam supkultura istovremeno se odnosi na sustav vrijednosti (normi, vjerovanja, stilova, načina života) i na konkretnu grupu koja prakticira i živi te vrijednosti i norme (Perasović, 2001: 44).

2. Teorija delikventne supkulture

Za razumjevanje teorije delikventne supkulture, a unutar nje i supkulture navijača, neizostavan je utjecaj i promišljanje Roberta Mertona o teoriji anomije. Merton (1938.) pojam anomije preuzima i reinterpreтира od Emile Durkeima, koja nastaje u vrijeme tranzicije društva krajem 19. stoljeća. Prema Durkheimu, društvo se suočavalo s ekonomskim teškoćama i moralnim raspadom. Fokusirao se na pitanja kako uspostaviti društveni red, koheziju i ravnotežu u takvim uvjetima te istraživao uzroke socijalne diferencijacije i nestabilnosti. Također je proučavao probleme društvene „patologije”, osobito samoubojstvo, koje je vidio kao posljedicu poremećenih socijalnih veza. Ključni koncepti njegovih istraživanja uključuju mehaničku i organsku solidarnost, podjelu rada, integracijsku ulogu religije i anomiju. Durkheimov temeljni fokus bio je na tome kako stabilizirati i integrirati tadašnje društvo. Njegov interes bio je usmjeren na strukturu, redoslijed, socijalni poredak i kontrolu, a ne na promjene. On je tražio stabilne sile integracije koje bi osigurale socijalnu koheziju, pri čemu je rješenje nalazio u kategorijama morala i solidarnosti. Prema Durkheimu, moralnost proizlazi iz kolektiva i društva, čime je društvo izvor moralnosti, a moralni kodeks postoji neovisno o pojedincu, što odražava njegovo shvaćanje odnosa između pojedinca i društva (Vukelić, 2002: 11-14).

Kako Durkheimov pojam anomije nastaje kao odraz na francusko društvo krajem 19. stoljeća, tako Robert Merton nadograđuje ovaj koncept dvadesetih i tridesetih godina kao odraz američkog društvenog stanja. Merton (1938.) razrađuje teoriju o anomiji u funkcionalističkoj paradigmati sociologije, ističući da anomija nastaje kada postoji razlika između društveno ili kulturno proklamiranih ciljeva i stvarnih mogućnosti pojedinca da ih ostvari i prihvati njihova značenja. U takvoj situaciji, pojedinac se može okrenuti alternativnim načinima suočavanja s tom diskrepancijom. Merton identificira pet mogućih odgovora na anomiju: konformizam, inovacija, ritualizam, povlačenje i konfrontacija. Ovi oblici ponašanja su ključni za razumjevanje teorije o delinkventnoj supkulturi. Konformizam, prema Mertonu, opisuje pojedinca koji prihvaća društveno postavljene ciljeve uspjeha i nastoji ih postići na legitimne načine odobrenima od društva i institucija. Inovacija je strategija u kojoj pojedinac prihvaća društveno definirane ciljeve, ali koristi nekonvencionalne ili ponekad nelegalne metode kako bi ih postigao, često zbog nedostatka legitimnih sredstava. Ritualizam je način prilagodbe u kojem pojedinac zadržava

formalne procedure i rutine povezane s društvenim ciljevima unatoč gubitku osobne motivacije za njihovo stvarno ostvarenje. Povlačenje se događa kada pojedinac odbacuje društvene ciljeve i sredstva te se udaljava od društvenih normi, često se izolirajući ili pridružujući alternativnim supkulturnim zajednicama. Konfrontacija, kao najradikalniji oblik reakcije na anomiju, uključuje aktivno suprotstavljanje postojećim društvenim ciljevima i sredstvima te težnju stvaranju novih, alternativnih ciljeva i sredstava kroz sudjelovanje u društvenim pokretima ili političkim aktivnostima (Vukušić, 2022: 17).

Albert Cohen, američki sociolog, ističe da svako društvo unutar sebe ima diferencirane mnoge subgrupe, podskupine i supkultura. On istražuje kako određene grupe mladih u urbanim sredinama, posebno u delinkventnim susjedstvima velikih gradova, razvijaju specifične načine života i vrijednosti koje često uključuju i kriminalne aktivnosti. Članovi tih grupa obično odrastaju okruženi modelima ponašanja koji nisu usmjereni na poštovanje zakona, iako njihovi individualni karakteri i sposobnosti mogu varirati. Cohen naglašava da postojanje takvih supkultura nije nužno rezultat osobnih mana ili nedostataka, već je posljedica kulturnih i društvenih uvjeta koji podržavaju takvo ponašanje. Uspoređuje procese formiranja delinkventnih supkultura s formiranjem drugih tipova supkultura, poput izviđača, ističući da su kulturni obrasci i okolnosti u kojima se djeca odgajaju ključni faktori u oblikovanju njihovih identiteta i ponašanja (Perasović, 2001: 24).

Referentni okvir je osnovni pojam koje Cohen uvodi u priču o teoriji delikventne supkulture. Referentni okvir služi kao „točka gledišta” za promatranje situacije u kojoj se akter nalazi te možemo razumjeti kako je došao do spomenute situacije te koje su posljedice. Vukušić (2022: 18) tvrdi kako je svim grupama zajedničko obilježje interakcija među pojedincima, koji preko interakcije usvajaju kulturni model. Uz sve navedeno, Cohen se odmiče od rasprave o delikvenciji te sagledava ljudsko djelovanje kao „seriju pokušaja s ciljem rješavanja određenog problema” (Cohen, 1955a:50).

Cohen u svojoj analizi delinkventnih supkultura koristi termin „referentne grupe” kako bi objasnio formiranje i dinamiku takvih supkultura među mladima u američkim gradovima. Referentne grupe predstavljaju vršnjačke skupine koje se formiraju u određenim dijelovima grada, često obilježenim uličnim kriminalom i devijantnim ponašanjem. Mladi koji pripadaju tim grupama svoj identitet i vrijednosti temelje na normama i obrascima ponašanja koje prepoznaju u svojim referentnim

skupinama. Izraz s kojim se služi za spomenute skupine jest *gang*. Kroz prizmu referentnih grupa, Cohen istražuje kako mladi ljudi usvajaju i održavaju svoje ponašanje unutar delinkventnih supkultura. On naglašava da su te grupe često otporne na vanjske utjecaje i kontrole, što dovodi do pojave grupne autonomije. Unutar tih grupa, solidarnost i unutargrupni pritisak igraju ključnu ulogu u regulaciji ponašanja. Odnosi s drugim grupama mogu biti indiferentni, neprijateljski ili čak konfliktni, dok se sadržaj delinkventne supkulture često opisuje kao neutilitaristički, maliciozan i negativistički. To ukazuje na kompleksnost i specifičnost socijalnih dinamika unutar takvih supkultura, gdje se norme i vrijednosti formiraju i održavaju putem međusobnih odnosa unutar grupe (Vukušić, 2022: 19).

Perasović (2001: 27) tvrdi da Cohen dolazi do zaključka o supkulturi kao soluciji, „[...] zapravo supkultura predstavlja grupnu soluciju za neki problem.” Problem o kojem Cohen govori jest da je termin delikventne supkultura vezan uz radničku klasu. U vrijeme Cohenova istraživanja, on statističkim i policijskim analizama utvrđuje kako delikvencija postoji „[...] u delinkventnoj supkulturi dominantno unutar niže ili radničke klase” (Vukušić, 2022: 20). Uz navedeno, vrijednosti srednje klase svedene su na obrazac ponašanja, različit za djevojčice i dječake. Tako je društvena mobilnost djevojčica usmjerena k udaji, dok je za dječake uspjerena prema bilo kakvom uspjehu. Tako su klase, internalizacija normi, ali i vrijednosni okvir kojemu je akter podčinjen, ključni elementi stvaranja socijalizacije aktera (Perasović, 2001: 27).

Sagledavanjem Mertonove teorije o anomiji unutar Cohenovog razumjevanja referentnih grupa, dobit ćemo osnovna obilježja teorije delikventne supkulture. Delikventna supkultura proizvod je akterovog odgovora na sistem radi želje za uspjehom. Pripadnici delikventne supkulture moraju sadržavati osnovna obilježja kako bi se i vrijednosno i emocionalno ukomponirali unutar zajednice pa tako Walter Miller (1958: 137) razlikuje šest točaka osnovnih vrijednosti unutar supkulture. *Trouble*, točnije sposobnost ući i izvući se iz „frke” putem tučnjave, opijata ili seksualne avanture, prva je središnja preokupacija. Druga jest *toughness*, fizička spremnost, snaga i izdržljivost kako u frei tako i generalno u životu. Treća, *smartness*, predstavlja posjedovanje „uličnog znanja” koje najčešće stoji u opreci s formalnim, akademskim intelektualizmom. *Excitement*, podrazumjeva postojanje bilo kakve vrste stimulacije koja „presjeca” rutinu svakodnevnog života. Koncept sudbine ili sreće (*fate*) jest peta preokupacija po Milleru, bitan faktor po kojem akter krivi sreću

za loše u njegovom životu ili ju hvali za dobro. Šesta preokupacija je *autonomy*, naglašavanje neovisnosti i slobode od vanjskih autoriteta.

Robert Merton je razvio teoriju anomije, koja se bavi neskladom između društvenih ciljeva i sredstava dostupnih za njihovo postizanje. On je istaknuo da problemi nastaju kada društvo snažno naglašava određene ciljeve, ali ne posvećuje dovoljno pažnje pravilnim i institucionalno prihvaćenim načinima za njihovo ostvarivanje. Anomija se javlja kada se kulturne norme i ciljevi ne podudaraju s društvenim mogućnostima za njihovo postizanje. Kada društvo postavlja ciljeve uspjeha koji su zajednički za sve, ali istovremeno strogo ograničava ili onemogućava pristup legitimnim sredstvima za njihovo postizanje, dolazi do pojave devijantnog ponašanja na široj društvenoj razini (Perasović, 2001: 36).

David Matza (1964.) kritizirao je teorije delinkventne supkultura zbog zanemarivanja individualne slobodne volje, naglašavajući kako te teorije obično daju prednost kulturnoj ili strukturalnoj determiniranosti. Matza je odbacio ideju da delinkventi imaju posebne, kriminalne vrijednosti. On je ukazao na postojanje podzemnih vrijednosti koje su prisutne u cijelom društvu, uključujući književnost, filmove i medije. Strast za avanturom, rizikom i uzbuđenjem prisutna je u društvu, povezujući mlade delinkvente i bogate poslovne ljude. Delinkventi često balansiraju između konformizma i nonkonformizma i nisu potpuno određeni niti jednim.

Matza i Sykes (1961.) su identificirali pet strategija koje delinkventi koriste kako bi opravdali svoje ponašanje i neutralizirali osjećaj krivnje. Prva strategija uključuje negiranje odgovornosti, gdje delinkventi tvrde da nisu imali kontrolu nad situacijom ili da nisu namjeravali počinuti prekršaj. Druga strategija je negiranje ozljede ili štete, gdje preoblikuju svoje postupke tako da izgledaju bezopasni ili korisni, poput prikazivanja krađe automobila kao posudbe. Treća strategija je negiranje žrtve, gdje delinkventi tvrde da žrtva zaslužuje što joj se dogodilo ili da je legitimni cilj napada, kao što je krađa od nepoštenog trgovca ili napad na osobe zbog njihove seksualne orijentacije. Četvrta strategija uključuje optuživanje optuženika, gdje delinkventi prebacuju krivnju na druge autoritete, tvrdeći da su policija, vlast ili profesori korumpirani ili nepravedni. Peta strategija je pozivanje na višu lojalnost, gdje delinkventi opravdavaju svoje postupke kao čin lojalnosti prema prijateljima, obitelji, grupi, ili iz političkih ili svetih razloga. Kroz ove strategije, delinkventi pokušavaju racionalizirati svoje ponašanje i pomiriti svoje djelovanje s društvenim normama koje krše.

3. Koncept moralne panike

Sociolog zaslužan za uključivanje koncepta moralne panike u socijalnoj teoriji jest Stanley Cohen. Pojam preuzima od Jock Younga, kriminologa i sociologa, koji početkom sedamdesetih proučava navedeni koncept vezano uz percepciju zloupotrebe droga u vrijeme prohibicije alkohola i marihuane u SAD-u. Cohen u djelu iz 1972. *Folk Devils and Moral Panics* prikazuje na sukobu modsa i rockera proces u kojem je dominantna kultura promjenila vlastite vrijednosti protiv sudionika sukoba (Vukušić, 2022: 35).

Cohen (2002: 3) navodi da su modsi i rockeri dvije skupine koje su nakon sukoba 1960-ih dobile naziv „narodni demoni”. Početkom desetljeća, izraz „modernist” se jednostavno odnosio na način odijevanja, dok je izraz „rocker” bio nepoznat izvan malih grupa koje su se tako identificirale. Kroz šezdesete godine prošloga stoljeća, neutralan stav ovih dviju grupa postepeno je zamijenjen blagom, a potom oštrijom zabrinutošću do negativnih konotacija.

Koncept moralne panike Stanleya Cohena temelji se na interakcionističkoj sociologiji koja proučava kako nastaju i utječu stereotipi. Stereotipi oblikuju naša očekivanja i međuljudske odnose, posebno u kontekstu devijantnog ponašanja, koji se formiraju još od djetinjstva. Stereotipi su prisutni od predindustrijskog doba, ali ih suvremeni telekomunikacijski procesi dodatno osnažuju. Zato Cohen smatra da mediji danas imaju moć utjecaja na ljude, pružajući uvid u društvene norme putem pristupa vijestima i informacijama o devijacijama. Oni otkrivaju stavove o tome što je ispravno ili pogrešno te koje granice ne smiju biti prekoračene, odnosno koji oblici devijantnog ponašanja su osuđeni u društvu (Perasović, 2001: 95).

Bitna pretpostavka u konceptu moralne panike jest kolika je percepcija opasnosti, a ne u kolikoj mjeri ona stvarno postoji. Perasović (2001: 97) navodi Cohenovu analizu društvene reakcije na problem vezan za određenu grupu i uspoređuje je s reakcijom na nesreće kroz sedam faza. Prva faza je upozorenje (*warning*), gdje društvo postaje svjesno potencijalne opasnosti. Druga faza, nazvana prijetnja (*threat*), označava početak opažanja promjena, koje se u slučaju iznenadne nesreće mogu naglo prekinuti. Treća faza, udar (*impact*), nastupa kada katastrofa već nastupi, s brzim i neorganiziranim odgovorom pomoći. Nakon udara slijedi faza inventarija (*inventory*), gdje se procjenjuju štete i razmatraju događaji. Peta faza, pomoć (*rescue*), uključuje organiziranu

pomoć unesrećenima od lokalnih zajednica i institucija. U uspostavi institucijskog lanca pomoći ulazi se u šestu fazu, lijek (*remedy*), gdje se planira sustavna pomoć i razmatraju sljedeći koraci. Posljednja faza, oporavak (*recovery*), obuhvaća stabilizaciju i prilagodbu na promjene uzrokovane katastrofom. Cohen zaključuje da se njegov koncept moralne panike ne može jednako primijeniti na analizu mods i rockera, predlažući „kompresiranu” verziju.

Stanley Cohen (2002: 25-41) detaljno analizira medijski inventar u tri dimenzije: preuveličavanje i iskrivljavanje činjenica (*Exaggeration and Distortion*), predikciju (*Prediction*) i simbolizaciju (*Symbolization*). Primjerice, nakon uskršnjeg vikenda 1964., mediji su dramatično izvještavali o sukobima između modsa i rockera koristeći senzacionalistički jezik poput „pobuna” i „orgija destrukcije”. Kroz preuveličavanje, novinari su stvorili lažnu sliku događaja – dok je šteta iznosila oko petsto funti, mediji su prikazali cijeli događaj većim i opisivali događaj kao „staru razglednicu umrljanu krvlju i nasiljem”. Predikcijama o budućim sukobima stvorila se postupna zabrinutost u društvu. Treći element, simbolizacija, prolazi kroz tri faze. Prvo, pojam „mod” postao je simbol određenog devijantnog ili delinkventnog statusa. Drugo, predmeti poput odjeće ili frizura počeli su simbolizirati sam pojam „mod”. Treće, ti predmeti postali su simboli tog statusa i povezanih emocija. Ovaj proces simbolizacije rezultirao je time da su pojmovi „mod” ili „rocker” izgubili neutralno značenje i preuzeli isključivo negativne konotacije. Cohen je svoje zaključke temeljio na neposrednom promatranju, intervjuima i analizi medijskih tekstova, što je ključno za sociologe koji proučavaju moralnu paniku. Autor ističe kako preuveličavanje, predikcija i simbolizacija igraju ključnu ulogu u konstrukciji društvenih fenomena poput supkulturnih stilova, naglašavajući kako medijsko izvještavanje značajno oblikuje percepciju javnosti o događajima i ljudima.

4. Supkultura navijača

Perasović (2002: 190) definira supkulturu kao „skup vrijednosti, norma, vjerovanja i načina života“, naglašavajući je kao simboličku strukturu za one koji slijede „te norme, vrijednosti, stilove (odijevanje, glazbu, slang, rituale)“. Ova simbolička struktura omogućava pojedincima, a ne samo grupama, da se identificiraju sa supkulturnim stilovima, izražavajući svoj identitet kroz sudjelovanje u ritualima, način odijevanja i slične aktivnosti.

Proces formiranja supkulture među navijačima nogometa u Hrvatskoj započeo je krajem 1970-ih i bio je dovršen do sredine 1980-ih. Ovaj proces je doveo do stvaranja supkulture nogometnih huligana, gdje je sportski stadion postao primarno, ali ne i jedino mjesto za izgradnju identiteta i životnog stila (Perasović i Bartoluci, 2007: 112). Supkulturnizacija nogometnih navijača može se smatrati i oblikom 'urbanizacije', jer se time navijači udaljavaju od dominantne kulture i njenih tradicionalnih, folklorističkih elemenata (Perasović i Mustapić, 2013: 266).

U Hrvatskoj, kao i u drugim post-socijalističkim zemljama, proces supkulturnizacije odvijao se paralelno s tranzicijom iz totalitarnog u demokratsko društvo, te iz državne ekonomije u kapitalističko tržište. No, specifičnost hrvatske tranzicije leži u činjenici da su ključni momenti tranzicije bili obilježeni ratom. Većina hrvatskih građana doživjela je tranziciju kao gubitak, što je rezultiralo formiranjem nezadovoljne većine u društvu i nepovjerenjem prema političkoj eliti, čiji je legitimitet doveden u pitanje (Perasović i Mustapić, 2013: 263-264).

Lalić (2015: 155) ističe da je upravo taj društveni kontekst uzrok (a)političnosti navijačke supkulture u Hrvatskoj. Najveće navijačke skupine u zemlji, Bad Blue Boys i Torcida, poznate su po svojoj socijalnoj i političkoj angažiranosti, često koristeći transparente i skandiranja za izražavanje svojih stavova, dok se međusobno doživljavaju kao najveći politički neprijatelji. Perasović i Mustapić (2013: 264) objašnjavaju ovaj fenomen poslijeratnom centralizacijom političke moći i gospodarskog rasta u Zagrebu, što je dovelo do marginalizacije ostalih hrvatskih gradova.

4.1. Bad Blue Boysi

Bad Blue Boysi (BBB) organizirana su *ultras*-skupina koja prati GNK Dinamo Zagreb od svog osnutka 1986. godine. Tijekom svoje povijesti, BBB su prošli kroz nekoliko ključnih faza, uključujući početnu supkulturalizaciju, različite promjene stilova kroz godine, te posljednju fazu koja se fokusira na borbu za demokratizaciju Dinama i sukobe s upravom kluba (Vukušić i Hrštić, 2022: 528).

Jedno od najranijih istraživanja supkulture navijača u hrvatskoj sociologiji (Fanuko i sur., 1991, prema: Perasović i Mustapić, 2013: 265-266) anketnim je upitnikom ispitalo različite vrste nogometnih navijača Dinama. Autori su uzorak podijelili na četiri različite skupine ljudi: agresivni BBB, umjereni BBB, navijači Dinama koji ne pripadaju BBB-u, te četvrta skupina koju čini mladež Zagreba koja uopće nije zainteresirana za nogomet. Iako je to istraživanje provedeno u vremenu kada pojam supkulture navijača kao takav nije postojao, već su se koristili izrazi poput *trajne gomile na tribinama* (Buzov i sur., 1989, prema: Perasović i Mustapić, 2013: 265), rezultati su među skupinom „agresivnih BBB-a” upućivali na postojanje nove supkulture u Hrvatskoj.

Naime, skupina navijača poznata kao „agresivni BBB” pokazala je više sličnosti s ne-navijačima u slobodnim aktivnostima, poput slušanja glazbe i odlazaka na mjesta okupljanja u gradu, nego s drugim navijačima Dinama. To ukazuje na to da su neki od BBB pripadali novom supkulturnom stilu, odnosno stilu „navijačkih huligana”. Ovi sudionici novog stila bili su prisutni ne samo na stadionima, već i na široj urbanoj pozornici supkulturnih stilova, sudjelujući u ritualima punkera, ljubitelja metala, pratitelja rockabillyja i drugih (Perasović i Mustapić, 2013: 266). Perasović (2001, prema: Milak, 2017: 30-32) navodi da je očit dokaz pripadnosti supkulturi BBB-a nekoć bila *spitfire* jakna, koja je danas zamijenjena crnom odjećom, a prije korišteni navijački šalovi i dresovi s znakovima kluba, kod modernih su BBB-a podređeni znakovlju njihove navijačke skupine.

Iako su navedeni elementi ključni za prepoznatljivost ove supkulture, temelj njihovog identiteta, kao i kod svake druge supkulture, leži u ideološkoj pripadnosti, nacionalnoj, vjerskoj i klasnoj. Lalić (2015: 146-147) ističe da sve navijačke skupine u Hrvatskoj, uključujući zagrebačke BBB, svoj identitet temelje na nacionalizmu i desničarskim porukama. Ovo se može povezati s procesom demokratizacije u Hrvatskoj, kao i činjenicom da su neki članovi BBB-a sudjelovali u

Domovinskom ratu. Tijekom političke nestabilnosti krajem 1980-ih i početkom 1990-ih, zabilježen je uzorak međuetničkih i političkih sukoba. Početno simboličko nasilje među navijačima, koje prema teoriji ritualizirane agresije nije imalo cilj ozbiljno ozlijediti suparnike već ih ritualno ponižavati, postalo je stvarno, s ozbiljnim posljedicama. U nekim situacijama početkom 90-ih godina, sukobi su gotovo doveli do gubitka života, kao što je bio masovni sukob Bad Blue Boysa i Delija, navijača srpske Crvene zvezde, 1990. u Zagrebu (Lalić, 2015: 149). Žugić (1992: 38) objašnjava da je nasilje na i izvan stadiona Maksimir najčešće izazvano nacionalnim, a zatim i navijačkim razlozima (primjerice, manjak simpatije prema određenom igraču ili klubu). U sociološkom kontekstu, ovo nasilje se promatra kao jedan od načina izražavanja pripadnosti supkulturi navijača (Lalić i Biti, 2008: 269).

4.2. Razdoblje od 7. do 21. kolovoza 2023.

U recentnijem primjeru nasilja u kontekstu navijačke supkulture Bad Blue Boysa nažalost je izgubljen život. Naime, 7. kolovoza 2023. došlo je do sukoba u Ateni između zagrebačkih navijača i navijača grčkog AEK-a, pri čemu je život izgubio 29-godišnji grčki navijač AEK-a, Michalis Katsouris. Do sukoba je došlo prije utakmice Dinama i AEK-a pri čemu treba naglasiti da je zagrebačkim navijačima UEFA zabranila dolazak na gostujuću utakmicu. Ipak, hrvatske i crnogorske vlasti pravovremeno su upozorile grčku policiju o tome da su Hrvati prešli granicu s namjerom dolaska u Atenu na utakmicu. Prema izvješćima, Katsouris je uboden nožem, što je rezultiralo njegovom smrću na licu mjesta. Ovaj tragičan događaj odmah je privukao pažnju javnosti i vlasti, te su grčke vlasti započele opsežnu istragu. Navijači Dinama nakon tragičnog događaja pritvoreni su u grčkim zatvorima te je do siječnja ove godine njihova sudbina bila neizvjesna. U ovom radu bit će prikazani rezultati analize 210 članaka s četiri najčitanija hrvatska portala o spomenutom događaju, te će se u nastavku izložiti tijek događaja od 7. do 21. kolovoza 2023. godine.

Dan nakon sukoba, grčke vlasti su uhapsile više od 90 osoba. Istraga je bila usmjerena na identifikaciju odgovornih za nasilje i smrt Katsourisa. U međuvremenu, UEFA je izrazila zabrinutost zbog događaja te je podržala istragu. Navijačima Dinama Zagreb zabranjen je ulazak na stadion za nadolazeću kvalifikacijsku utakmicu za Ligu prvaka između AEK-a i Dinama Zagreb, koja je bila zakazana za 8. kolovoza, ali nikad održana.

Tijekom sljedećih nekoliko dana, istraga je nastavljena intenzivnim tempom. Grčke vlasti su surađivale s hrvatskim vlastima kako bi identificirale sve sudionike i potencijalne organizatore sukoba. Analizirane su snimke nadzornih kamera i uzeti su iskazi svjedoka. U međuvremenu, grčki i hrvatski mediji nastavili su pratiti slučaj, izvještavajući o svakom novom detalju istrage i ističući problem nasilja među nogometnim navijačima. Dinamo Zagreb i AEK izdali su zajedničko priopćenje u kojem su osudili nasilje i izrazili sućut obitelji preminulog Michalisa Katsourisa. UEFA je također izdala priopćenje u kojem je naglasila važnost borbe protiv nasilja na sportskim događajima.

Dana 14. kolovoza, Michalis Katsouris je sahranjen u prisustvu obitelji, prijatelja i brojnih navijača. Grčki mediji su pratili sahranu, naglašavajući potrebu za strožim mjerama protiv nasilja među navijačima. U danima nakon sahrane, međunarodne nogometne organizacije, uključujući

UEFA-u, izrazile su sućut obitelji preminulog i osudile nasilje među navijačima. UEFA je također naglasila važnost sigurnosti na stadionima i oko njih. Grčke vlasti su najavile strože mjere sigurnosti za buduće sportske događaje, uključujući veći broj policijskih snaga i strože kontrole.

Prva utakmica kvalifikacija za Ligu prvaka između Dinama Zagreb i AEK-a odigrana je na stadionu Maksimir u Zagrebu 15. kolovoza. Dinamo Zagreb pobijedio je AEK rezultatom 2:1. Uzvratna utakmica između Dinama Zagreb i AEK-a odigrana je na stadionu OPAP Arena u Ateni 19. kolovoza. AEK je pobijedio Dinamo Zagreb rezultatom 2:0, čime je ukupnim rezultatom 3:2 prošao dalje u natjecanju.

Grčke vlasti nastavile su s privođenjem osumnjičenih, a istražitelji su nastavili s analizom dokaza prikupljenih tijekom istrage. Pojačane su mjere sigurnosti u Ateni i drugim gradovima gdje se očekivala veća prisutnost navijača. Policija je nastavila patrolirati ključnim lokacijama kako bi spriječila eventualne nove sukobe. Mediji su izvještavali o napretku istrage i privođenju ključnih osumnjičenih. Do 19. kolovoza, grčke vlasti su identificirale i privede nekoliko ključnih osumnjičenih za organizaciju i sudjelovanje u sukobu. Pravni postupci protiv njih su započeli, s optužbama koje uključuju ubojstvo, izazivanje nereda i posjedovanje oružja. Suđenja su pratili mediji, a javnost je pozvala na pravdu za Michalisa Katsourisa.

Pregledom dostupne literature o navijačkoj supkulturi, kao i istraživanjima o Bad Blue Boysima u posljednjih 30-ak godina, zaključeno je da je tema nasilja vezanog uz navijače često obrađivana, ali dosad nije provedeno opsežnije istraživanje medijskog prikaza BBB-a i interpretacijskog okvira u koji se isti smješta. S obzirom na recentni slučaj nasilja u Ateni, ovim će se radom provesti istraživanje o Bad Blue Boysima i dosad neistraženoj vrsti nasilja – medijskom nasilju – odnosno senzacionalističkom pristupu nasilju u medijima.

ANALIZA PODATAKA

5. Metodologija

U ovom radu analizirano je izvještavanje četiri najčitanija medijska portala u Hrvatskoj o događajima vezanim uz sukobe navijača u Ateni, koji su se dogodili 7. kolovoza 2023. Sukobi su izazvali veliki interes javnosti i medija, što je rezultiralo velikim brojem članaka i različitih vrsta izvještaja.

Glavno istraživačko pitanje glasi *Kako internetski portali u Hrvatskoj prikazuju događaj u Ateni iz kolovoza 2023?* Temeljem glavnog istraživačkog pitanja postavili smo sljedeće ciljeve istraživanja.

Glavni je cilj istraživanja prepoznati *frame* odnosno interpretacijske okvire u koje proučavani internetski portali svrstavaju temu događaja u Ateni iz kolovoza 2023. Također, postavljena su i pet specificirana cilja:

- (1) Istražiti je li u proučavanim internetskim portalima prisutna tendencija žutila, odnosno senzacionalističko i preuveličano novinarstvo s ciljem veće čitanosti zbog 'dizanja panike'.
- (2) Istražiti jesu li najpoznatiji hrvatski internetski portali osuđivali hrvatske navijače u Grčkoj.
- (3) Istražiti jesu li najpoznatiji hrvatski internetski portali osuđivali postupanje Grčke s obzirom na izazvani skandal.
- (4) Istražiti interakciju čitatelja na člancima proučavanih internetskih portala.
- (5) Istražiti kojim se riječima opisuju hrvatski navijači u Grčkoj.

S obzirom da se radi o događaju u kojem su sudjelovali Hrvati izvan hrvatskih granica, a sami mediji često uživaju povlastice *opinion makera*, istraživanjem se nastoji procijeniti pozitivne i negativne konotacije i pruženo ozračje same problematike, kao što je u ciljevima navedeno.

Za potrebe istraživanje postavljeno je nekoliko hipoteza.

H1: Proučavani portali naginju senzacionalističkom načinu prikazivanja događaja.

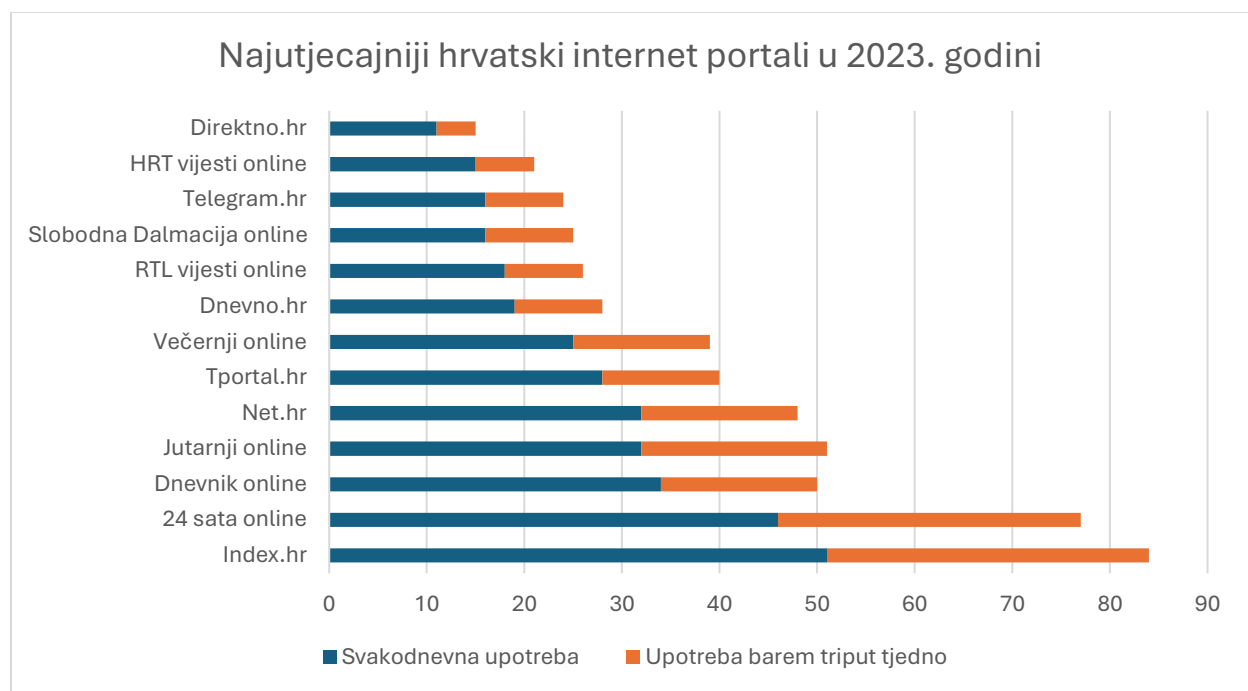
H2: Proučavani portali osuđuju hrvatske navijače u Grčkoj s obzirom na događaj u Ateni.

H3: Proučavani portali osuđuju Grčko postupanje s obzirom na događaj u Ateni.

H4: Tip komentara na članak povezan je s kritičkim/vrijednosnim sudom članka prema temi.

H5: Hrvatski internetski portali događaj u Ateni iz kolovoza 2023. prikazuju negativno.

Za provedbu istraživanja koristila se *desk* metoda – analiza sadržaja. Jedinica sadržaja bila je članak internet portala zaključno s brojem komentara i sadržajem tri prva komentara članka. Za uspostavljanje uzorka koristili su se podaci Digital News Report-a, kao najopsežnijeg godišnjeg izvješća o potrošnji vijesti u svijetu. Prema Reutersovom istraživanju Digital News Report-a, u 2023. godini najutjecajniji hrvatski internet portali su:

Slika 1. Najutjecajniji hrvatski internet portali u 2023. godini (rad autora, podaci preuzeti 29. siječnja 2024. s <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2023/croatia>)

Uzorak je namjerni, jer se iz priložene slike 1. uzelo četiri najutjecajnija hrvatska internet portala, pošto se smatra da će najutjecajniji portali pisati veći broj članaka, ali i doći do većeg broja ljudi. U istraživanju su se koristili članci objavljeni od dana događaja u Ateni, odnosno 7. kolovoza 2023., zaključno s 20. kolovozom 2023., što obrađuje vremenski period od dva tjedna od

spomenutih sukoba. Članci su se tražiti po ključnim riječima „Bad Blue Boys“, „BBB“ i „AEK“, ako navedeni portali nemaju dostupnu arhivu objava. Analizirano je 209 članaka.

Ova metodologija omogućila je detaljnu analizu kako hrvatski internetski portali prikazuju događaje u Ateni, te je pružiti uvid u njihove novinarske prakse i potencijalne tendencije prema senzacionalizmu i osuđivanju pojedinih aktera. Analizirani su članci objavljeni na četiri najčitanija hrvatska portala: Index.hr, Dnevnik.hr, 24 sata i Jutarnji.hr. U ovom istraživanju analizirani su različiti parametri kako bi se dobio sveobuhvatan uvid u način na koji su mediji izvještavali o sukobu.

6. Analitička matrica

Analitička matrica izrađena za potrebe ovog rada napravljena je u ožujku 2024. godine, nakon definiranja koncepta rada. Matrica se sastojala od 18 kategorija koje su proučavale različite segmente analiziranih članaka: naziv portala, datum izdavanja, naslov analiziranog priloga, tip članka, autor članka, broj izvora, tip naslova, povezanost naslova i teksta, kritički/vrijednosni odnos priloga, vrsta grafičke opreme, povezanost teksta i dominantne fotografije, osuđuje li članak hrvatske navijače, osuđuje li članak postupke Grčke, riječi kojima se opisuju hrvatski navijači, kontekstualni okvir, poveznicu sa sličnim skandalima iz prošlosti, broj komentara i tip prva tri komentara svakog članka. Svaka kategorija bit će u nastavku rada detaljno opisana uz statističku analizu te će biti objašnjeno zašto je odabran upravo taj segment za istraživanje ove teme i analize podataka.

Nakon izrade matrice, provedena je analiza podataka. Prvo je provedeno nekoliko probnih analiza kako bi se utvrdilo je li matrica dobro postavljena, odgovara li svim potrebama rada i može li se primijeniti na članke svih navedenih portala. Nakon toga je, putem završne verzije matrice, provedena konačna analiza koju je provela autorica ovog rada. Analiza je trajala kroz mjesec travanj i svibanj.

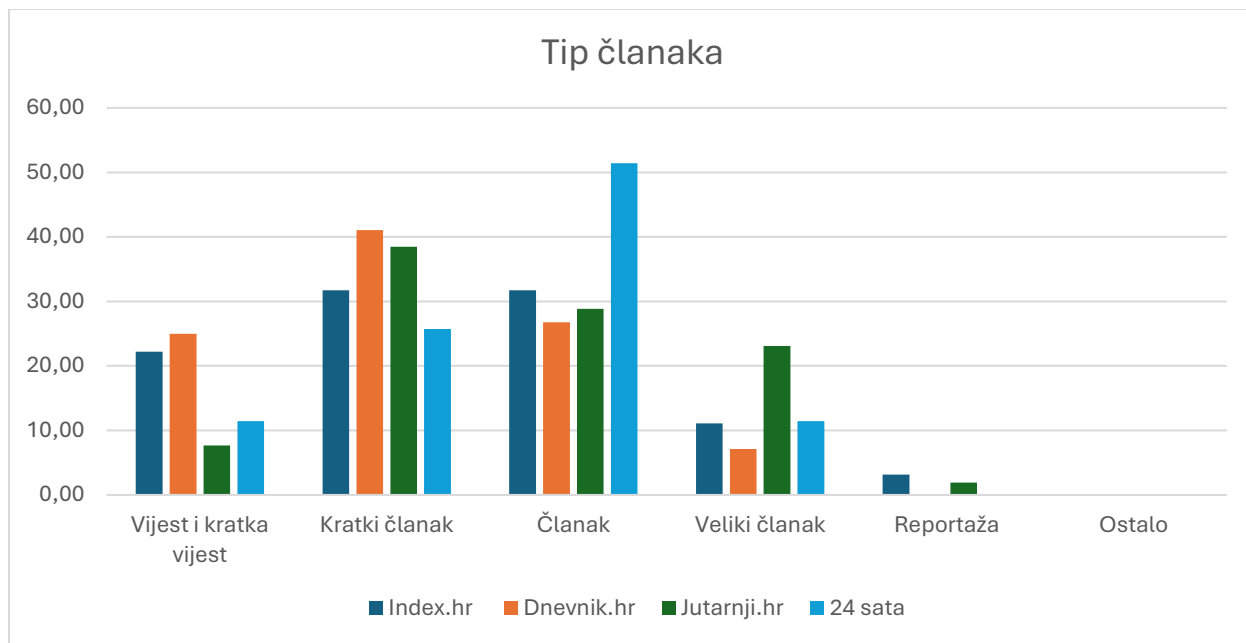
7. Rezultati

Za potrebe rada analizirano je 209 članaka. Od 209 članaka, 63 članka pripadaju portalu Index.hr, Dnevnik.hr napisao je 56 članaka, 24 sata 38 članaka, a Jutranji.hr 52 članka. Uspoređujući četiri portala i njihove statistike, vidimo da svaki od njih ima svoje specifične trendove i teme na koje se najviše fokusiraju.

Prvi razmatran parametar je *naziv medija ili portala* koji je objavio članak. Identifikacija medijskog izvora omogućuje usporedbu i analizu različitih medijskih izvora te njihovog pristupa izvještavanju o događaju. Pod kategoriju prvog parametra pripadaju: Index.hr, Dnevnik.hr, 24 sata, i Jutarnji.hr.

Datum izdavanja članka jest drugi ključni parametar. On nam omogućuje praćenje vremenskog okvira izvještavanja i promjena u pokrivanju događaja tijekom analiziranog perioda. Ovaj parametar ključan je za razumijevanje dinamike događaja i kako se medijski narativi razvijaju i mijenjaju s vremenom. Za potrebe ovog rada, period analize obuhvaća razdoblje od 7. kolovoza 2023. do 21. kolovoza 2023. Najveći broj članaka na svakom portalu objavljen je 8. kolovoza 2023., nakon čega je broj članaka postepeno opadao. Ovaj fenomen može se objasniti smanjenjem interesa za temu s vremenom, što je rezultiralo manjim brojem napisanih članaka.

Naslov članka je treći i također važan parametar jer sažima glavnu temu ili događaj opisan u tekstu, pružajući uvid u fokus i glavnu poruku članka. Naslovi članaka neće biti prikazani u tekstu, ali će se dalje kroz tekst obaviti statistički prikaz senzacionalizma naslova za svaki portal.

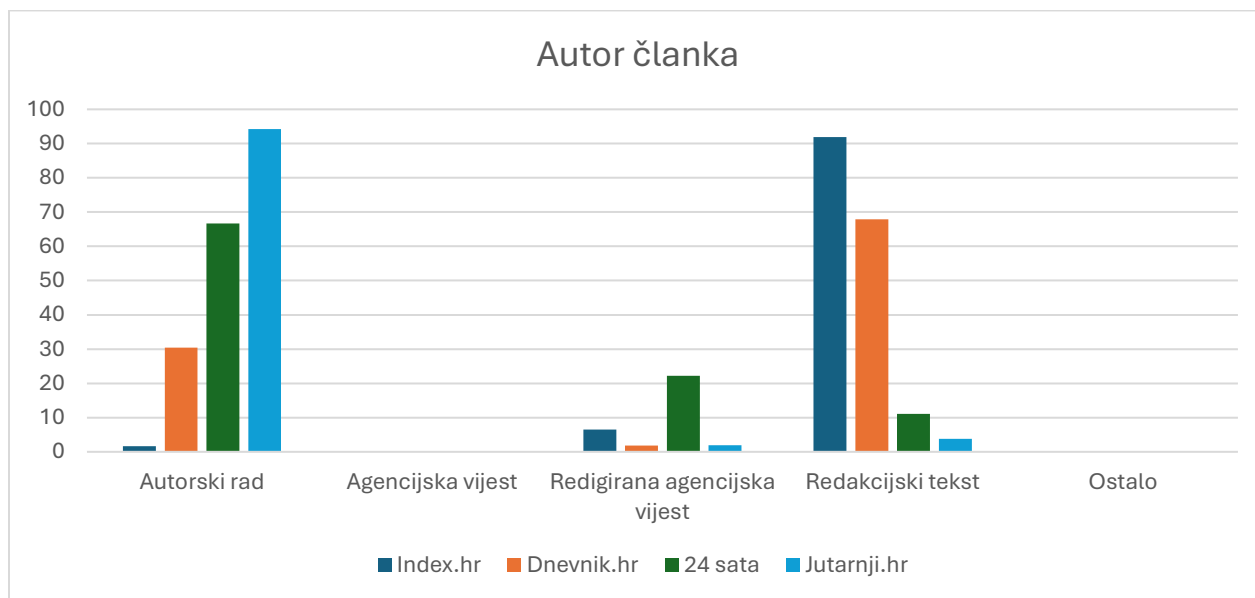
Grafikon 1. Usporedni prikaz tipa članka četiri portala (rad autora)

Prvi parametar istraživanja koji prikazujemo kroz grafikon odnosi se na *tip članka*. Tip članka kategoriziran je prema njegovoj dužini i sadržaju, uključujući vijesti i kratke vijesti (do 10 redaka), kratke članke-izvještaje (više od 10 redaka do pola stranice), analize (pola stranice do jedne stranice), velike analize (jedna do tri stranice) i reportaže. Ova klasifikacija omogućuje nam da razumijemo opseg i dubinu analize koju nudi svaki članak. Bitno je uzeti u obzir tip članka i njegovu dužinu pri analizi jer to može utjecati na dubinu i kvalitetu kritičkog stava izraženog u tekstu. Kraći članci često pružaju sažet pregled informacija bez detaljne analize, dok duži članci omogućuju temeljitiju raspravu i dublje kritičko razmatranje teme.

Kako vidimo iz Grafikona 1., Index.hr ima značajan udio kratkih vijesti i članaka, s 22.22% vijesti do 10 redaka i 31.75% kratkih članaka. Članci-analize također zauzimaju značajan udio od 31.75%, dok veliki članci-analize i reportaže čine manji dio, s 11.11% odnosno 3.17%. Kod Dnevnik.hr-a, vijesti i kratke vijesti čine 25%, dok kratki članci zauzimaju najveći udio s 41.07%. Članci-analize čine 26.79%, a veliki članci-analize 7.14%, dok reportaže nisu prisutne.

Vijesti i kratke vijesti, kod 24 sata, čine manji udio od 7.69%, dok kratki članci sudjeluju s 38.46%. Članci-analize čine 28.85%, a veliki članci-analize 23.08%, s minimalnim udjelom reportaža od

1.92%. Sadržajno kod Jutarnjeg.hr, vijesti i kratke vijesti čine 11.43%, kratki članci sudjeluju s 25.71%, dok članci-analize dominiraju s 51.43%. Veliki članci-analize čine 11.43%, dok reportaže nisu prisutne.

Grafikon 2. Usporedni prikaz autora članaka četiri portala (rad autora)

Važno je razumjeti način na koji novinski portali koriste izvore informacija, stoga smo usporedili metode izvještavanja i korištenja izvora četiri vodeća hrvatska portala. Parametar *autor članka* pruža uvid u izvor i način nastanka članka, što je važno za procjenu njegove vjerodostojnosti i kvalitete. U ovom istraživanju, članci su kategorizirani prema autorstvu na sljedeći način:

1. Autorski rad - novinar: ovi članci su napisani od strane novinara koji temelje svoje izvještavanje na vlastitom istraživanju i prikupljanju informacija. Takvi članci često nude originalne uvide i analize.
2. Agencijska vijest: ova kategorija obuhvaća članke koji su preuzeti iz novinskih agencija bez izmjena. Oni pružaju standardizirane informacije koje su dostupne širokoj mreži medija.
3. Redigirana agencijska vijest: ovi članci su također preuzeti iz novinskih agencija, ali su dodatno uređeni ili prilagođeni od strane redakcije prije objave. Redigiranje može

uključivati stilističke promjene, dodavanje lokalnih informacija ili prilagođavanje specifičnoj publici.

4. Redakcijski tekst – bez potpisa ili potpis redakcije: ovi članci su rezultat kolektivnog rada redakcije i često nisu potpisani individualnim imenom novinara. Mogu biti označeni kao rad redakcije, naglašavajući timski pristup izvještavanju.
5. Ostalo: ova kategorija uključuje članke koji ne spadaju u gore navedene kategorije. To može obuhvaćati sponzorirane sadržaje, kolumne gostujućih autora, te druge vrste tekstova koji su specifični za pojedini medij.

Grafikonom 2., Index.hr pokazuje visok udio redakcijskih tekstova, što čini 91.9% svih objava, dok autorski radovi sudjeluju s 1.6%. Redigirane agencijske vijesti su prisutne s 6.5%, dok agencijske vijesti i ostali sadržaji nisu prisutni. Dnevnik.hr balansira između autorskih i redakcijskih tekstova. Autorski radovi čine 30.4%, dok redakcijski tekstovi sudjeluju s 67.9%. Redigirane agencijske vijesti su minimalno prisutne s 1.8%. Jutarnji.hr dominira autorskim radovima s 94.2%, dok redakcijski tekstovi čine 3.8% i redigirane agencijske vijesti 1.9%. Agencijske vijesti i ostali sadržaji nisu prisutni. 24 sata ističe se visokim udjelom autorskih radova od 66.7%, dok redigirane agencijske vijesti čine 22.2%, a redakcijski tekstovi samo 11.1%. Agencijske vijesti i ostali sadržaji nisu prisutni.

Parametar *broj izvora* pruža uvid u temeljitost i raznolikost izvora informacija koje članak koristi. Kategorizacija prema broju izvora uključuje sljedeće:

1. Navodi se samo jedan izvor: članak se oslanja na informacije iz jednog izvora.
2. Navode se dva izvora: članak koristi informacije iz dva različita izvora.
3. Navode se tri i više izvora: članak uključuje informacije iz tri ili više izvora, što povećava vjerodostojnost i dubinu izvještavanja.
4. Intervju s jednom osobom: članak je temeljen na intervjuu s jednom osobom, pružajući direktne informacije iz prve ruke.
5. Nema izvora informacija: članak ne navodi nijedan izvor informacija, što može ukazivati na manjak provjerljivih podataka.

Portal Index.hr navodi samo jedan izvor u 47.62% svojih članaka, što je relativno visok postotak. Dnevnik.hr je nešto oprezniji, s 40.35%, dok 24 sata koristi jedan izvor u 50% slučajeva, čime

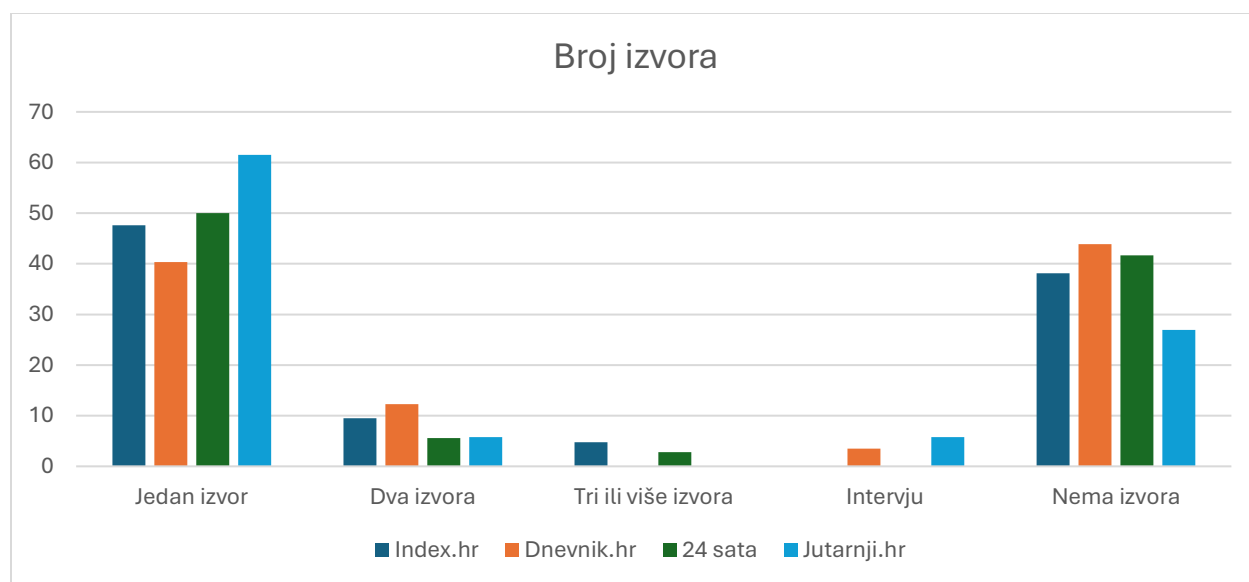
pokazuju sličan pristup kao i Index.hr. Jutarnji.hr ima najveći postotak korištenja jednog izvora, s 61.54%, što može sugerirati veće oslanjanje na pojedinačne izvore informacija.

Kod navoda dva izvora, Index.hr to čini u 9.52% svojih članaka. Dnevnik.hr pokazuje nešto veći postotak s 12.28%, dok 24 sata koristi dva izvora u 5.56% slučajeva. Jutarnji.hr ima sličan pristup kao Index.hr s 5.77%. Ovi podaci sugeriraju da Dnevnik.hr ima nešto bolju praksu provjere informacija s više izvora u usporedbi s ostalima.

Korištenje tri ili više izvora značajno je niže kod svih analiziranih portala. Index.hr to čini u 4.76% svojih članaka, dok Dnevnik.hr i Jutarnji.hr imaju 0% članaka s tri ili više izvora, što može ukazivati na potrebu za temeljitijom provjerom i raznolikosti izvora. 24 sata koristi tri ili više izvora u 2.78% slučajeva, što je malo bolje od prosjeka, ali i dalje vrlo nisko.

Intervjua s jednom osobom nema na Index.hr-u, kao ni 24 sata. Dnevnik.hr intervjuira osobe u 3.51% članaka, a Jutarnji.hr predvodi u ovoj kategoriji s 5.77%. Ovi podaci sugeriraju da se intervjui s pojedincima koriste selektivno i nisu primarni izvor informacija za ove portale.

Najkritičniji podatak je postotak članaka bez ikakvih izvora informacija. Index.hr ima 38.10% takvih članaka, što je visok postotak. Dnevnik.hr ima 43.86%, što je još alarmantnije. 24 sata ima nešto bolju situaciju od Dnevnik.hr-a s 41.67%, što je i dalje visoko. Jutarnji.hr stoji najbolje s 26.92%, iako je i to zabrinjavajuće visok postotak za ozbiljno novinarstvo.

Grafikon 3. Usporedni prikaz broja izvora četiri portala (rad autora)

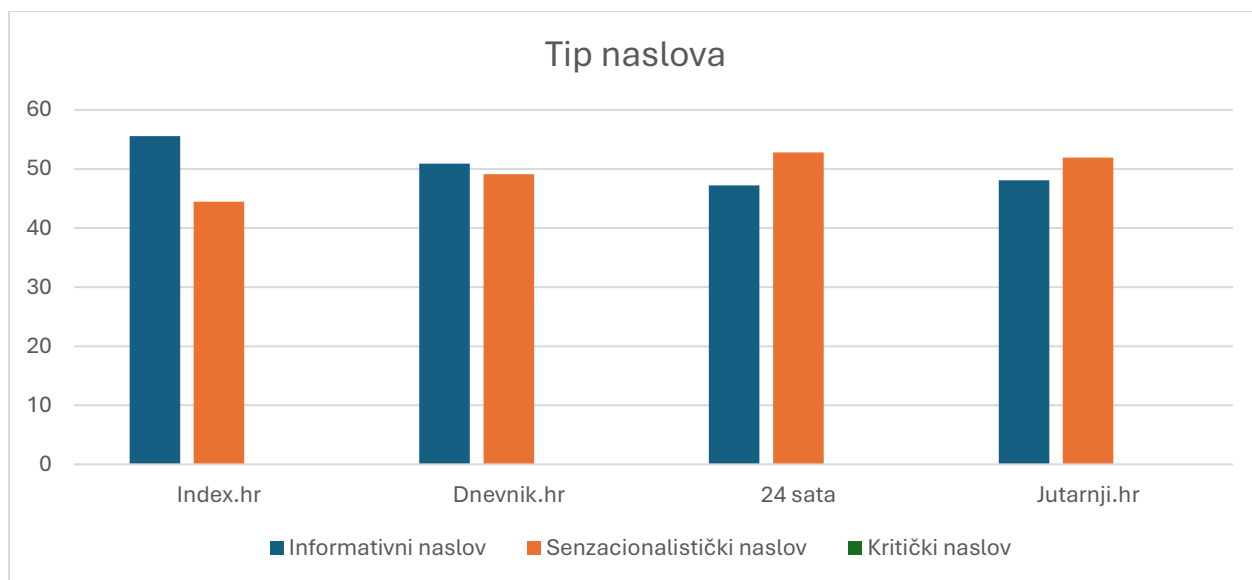
Različiti portali koriste raznovrsne pristupe u pisanju naslova kako bi privukli čitatelje, stoga je grafikonom 4. prikazana analiza portala kako bismo razumjeli učestalost informativnih, senzacionalističkih i kritičkih naslova.

Parametar *tip naslova* analizira stil i pristup korišten u naslovu članka, koji može značajno utjecati na percepciju čitatelja. Naslovi su klasificirani na sljedeći način:

1. Informativan: Temelji se na podacima iz članka, uravnotežen je, ne prenosi govor mržnje i ne donosi osude. Doslovno prenosi citate, zadržavajući objektivnost.
2. Senzacionalistički: Suprotan informativnom, ovaj tip naslova uključuje prozivanje, neujednačenost, igranje etičkim pravilima, prenošenje govora mržnje, krivu interpretaciju podataka, sugestivnu opremu, vrijeđanje, prozivanje i opominjanje.
3. Kritički: Naslov koji kritizira na temelju poznatih argumenata, ali bez vrijeđanja. Cilj mu nije destruktivnost, već afirmativnost. Upućuje na propuste i poziva na akciju.

Rezultati Index.hr-a pokazuju da je 55.56% naslova informativnog tipa, dok je 44.44% naslova senzacionalističkog tipa. Analiza Dnevnik.hr-a je pokazala da informativni iznose 50.88%, a senzacionalistički naslovi 49.12%. Rezultati 24 sata pokazuju da je 47.22% naslova informativno, dok je 52.78% senzacionalistički. Kod portala Jutarnji.hr, analiza pokazuje da je 48.08% naslova informativno, dok je 51.92% naslova senzacionalistički. U svakoj od ovih grupa ne postoje kritički naslovi.

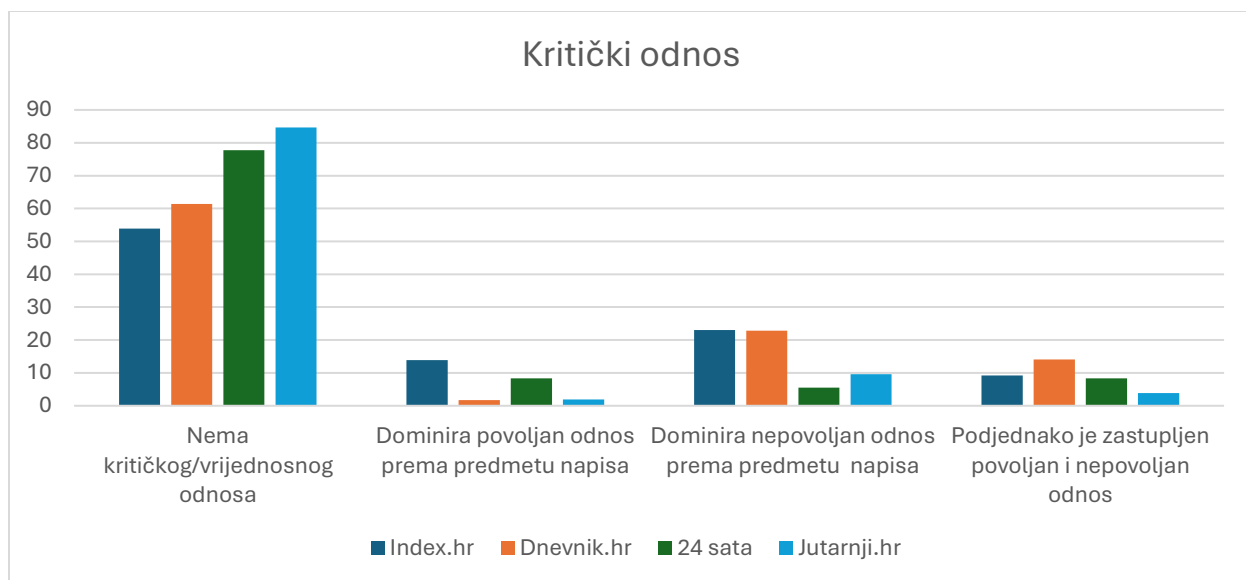
Parametar povezanosti naslova i teksta ispituje koliko je naslov članka usklađen s njegovim sadržajem. Analiza pokazuje da na sva četiri portala, u svim člancima, postoji 100% povezanost naslova i teksta. Naslovi su usklađeni s informacijama iz članaka i odražavaju njihov sadržaj, što znači da svaki naslov proizlazi iz teksta.

Grafikon 4. Usporedni prikaz tipa naslova četiri portala (rad autora)

Mediji imaju ključnu ulogu u informiranju javnosti, pa je stoga bitno da pišu objektivno, bez kritičkog odnosa koji može biti povoljan ili nepovoljan prema određenom događaju. Objektivnost osigurava da čitatelji dobiju nepristrane informacije, što im omogućava da formiraju vlastita mišljenja na temelju činjenica, a ne utjecaja novinara ili urednika. Kritički odnos može dovesti do iskrivljavanja činjenica i manipulacije percepcijom javnosti, što može negativno utjecati na društvenu koheziju i povjerenje u medije.

Pri analizi članaka, odabran je ovaj segment za detaljno proučavanje. Ispitivano je kakav je kritički stav svakog teksta, s mogućim odgovorima: nema kritičkog osnosa, dominira povoljan odnos, dominira nepovoljan odnos i i dominira jednako povoljan i ne povoljan kritički odnos prema predmetu događaja. Grafikon 5. prikazuje da svi analizirani portali uglavnom objavljuju članke bez kritičkog stava, ali također primjećujemo i prisutnost članaka u ostalim kategorijama. Na portalu Index.hr, u 13,85% tekstova prevladava povoljan stav prema predmetu članka, dok je kod Dnevnik.hr to 1,75%, kod 24 sata 8,33%, a kod Jutarnjeg 1,92%. Nepovoljan stav prema predmetu članka zabilježen je kod Index.hr-a u 23,08% slučajeva, kod Dnevnik.hr-a u 22,81%, kod 24 sata u 5,56% slučajeva, te kod Jutarnjeg u 9,62% slučajeva. Podjednako zastupljen povoljan i nepovoljan stav na portalu Index.hr iznosi 9,23%, na portalu Dnevnik.hr 14,04%, na portalu 24 sata 8,33%, a na portalu Jutarnji.hr 3,85%.

Grafikon 5. Usporedni prikaz kritičkog odnosa teksta četiri portala (rad autora)

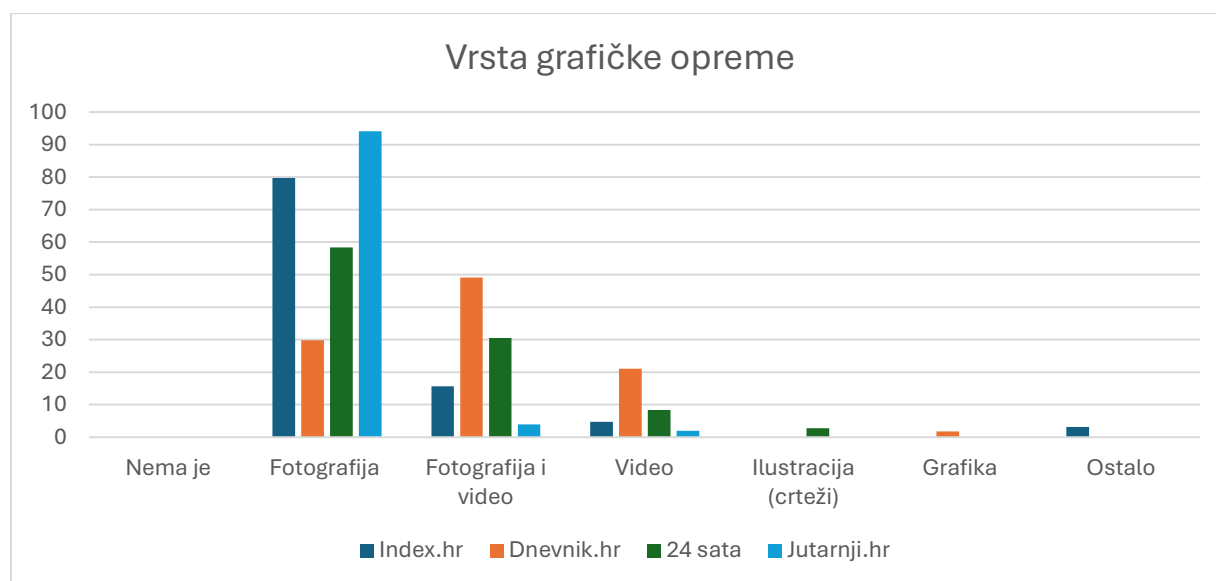
Upotreba grafičke opreme pri izvještavanju igra ključnu ulogu u komunikaciji informacija na učinkovit i privlačan način. Vizualni elementi kao što su fotografije, ilustracije i grafike čine izvještaje vizualno privlačnijima i pomažu u privlačenju pažnje čitatelja. Povećanje razumljivosti je još jedan važan aspekt, jer vizualni prikazi podataka, poput grafikona i dijagrama, omogućuju jasnije i jednostavnije prikazivanje složenih informacija. Na taj način čitatelji mogu brže i lakše shvatiti ključne informacije i zaključke. U kontekstu ovoga rada, trebali bi gledati i postotak opremljenosti grafičkom opremom kako bi razumjeli koliko se vizualni elementi koriste u izvještajima i koliko učinkovito ti elementi pomažu u prenošenju informacija.

Kod Index.hr-a, 79.69% nose fotografije, 15.63% nose kombinaciju fotografija i videa, 4.69% sadrži video sadržaj, 0% sadrži ilustracije ili grafike, i 3.13% redova sadrži druge tipove grafičkog sadržaja.

Dnevnik.hr koristi 29.82% fotografija, 49.12% kombinaciju fotografija i videa, 21.05% video sadržaja, 0% sadrži ilustracije, 1.75% sadrži grafičke prikaze, a 0% redova sadrži druge tipove grafičkog sadržaja.

Kod 24 sata, 58.33% članaka sadrži fotografije, 30.56% članaka sadrži kombinaciju fotografija i videa, 8.33% članaka sadrži video sadržaj, 2.78% članaka sadrži ilustracije, a grafički prikazi i drugi tipovi grafičkog sadržaja zastupljeni su s 0%.

Članci Jutarnjeg sadrže 94.12% fotografija, 3.92% kombinacije fotografija i videa, 1.96% video sadržaja. Postotak ilustracija, grafičkog prikaza i drugih tipova grafičkog sadržaja iznosi 0%.

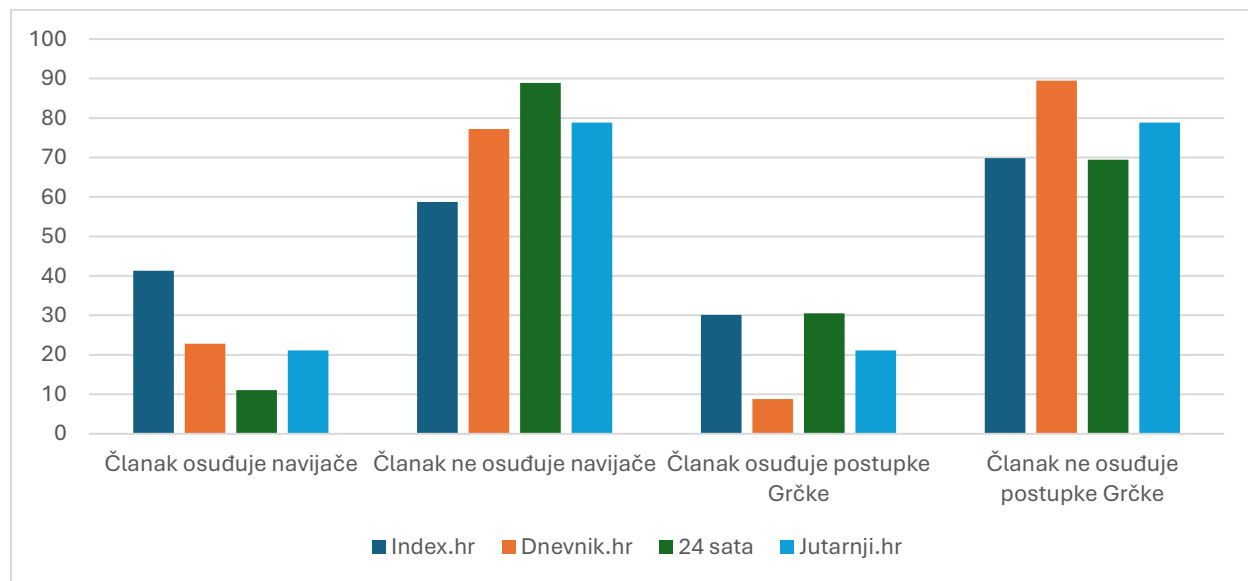
Grafikon 6. Usporedni prikaz vrste grafičke opreme četiri portala (rad autora)

Analiza postotka korištenja grafičke opreme u različitim novinskim portalima otkriva zanimljive obrasce u povezanosti vizualnog sadržaja s tekstualnim materijalom. Na portalu Index.hr, postotak fotografija koje se odnose na sadržaj teksta iznosi 65.63%, dok je preostali dio označen kao teško odrediti. To pokazuje da Index.hr često koristi fotografije koje direktno podržavaju i obogaćuju tekstualne članke, čineći ih vizualno privlačnijima i informativnijima za čitatelje.

Dnevnik.hr, pokazuje još veći postotak fotografija koje se odnose na sadržaj teksta, čak 87.72%. Ovaj visoki postotak ukazuje na strategiju portala da koristi relevantne vizualne elemente kako bi dodatno pojasnio i istaknuo informacije u člancima. U ovom slučaju, vrlo mali postotak fotografija je označen kao teško odrediti, što sugerira dosljednost u korištenju vizualnog sadržaja koji je jasno povezan s tekстом.

Portal 24 sata, pokazuje još viši postotak fotografija koje se odnose na tekstualni sadržaj, s čak 91.67%. Ovakav pristup može biti ključan za angažiranje publike, jer relevantne fotografije pomažu čitateljima da bolje razumiju i zapamte informacije iz članaka. Gotovo svi vizualni elementi na ovom portalu su usklađeni s tekстом, što dodatno povećava informativnu vrijednost i privlačnost sadržaja.

Jutarnji.hr, ima 72.55% fotografija koje su povezane s tekstualnim sadržajem. Iako ovaj postotak nije toliko visok kao kod Dnevnik.hr ili 24 sata, još uvijek ukazuje na značajnu upotrebu relevantnih vizualnih elemenata.

Grafikon 7. Usporedni prikaz četiri portala o osudi postupaka navijača i Grčke (rad autora)

Analiza medijskih članaka i način na koji novinari izvještavaju o događajima, ljudima i situacijama od iznimne je važnosti iz nekoliko razloga. Prvo, mediji imaju značajan utjecaj na javno mnijenje i percepciju stvarnosti. Ako novinari osuđuju određene događaje ili pojedince, oni mogu oblikovati stavove i emocije svojih čitatelja, što može dovesti do stvaranja predrasuda ili pojačavanja postojećih stereotipa. Drugo, način na koji se informacije prezentiraju može utjecati na društvene i političke reakcije, uključujući donošenje odluka na razini zajednice ili države. Kroz kritičko praćenje i analiziranje medijskih sadržaja, čitatelji mogu razviti sposobnost razlikovanja

objektivnog izvještavanja od subjektivnog mišljenja, što je ključno za informirano donošenje odluka i zdravu demokratsku raspravu.

Index.hr-u, u analiziranom razdoblju, 41.27% članaka osuđuje hrvatske navijače, dok 58.73% ne osuđuje. Također, 30.16% članaka osuđuje postupanje Grčke u vezi skandala, dok 69.84% ne osuđuje. Dnevnik.hr-u 22.81% članaka osuđuje hrvatske navijače, a 77.19% ih ne osuđuje. Kada je riječ o postupanju Grčke, 8.77% članaka osuđuje njihovo postupanje, dok 89.47% ne osuđuje.

Članci 24 sata 11.11% osuđuje hrvatske navijače, dok 88.89% ne osuđuje. Slično tome, 30.56% članaka osuđuje postupanje Grčke, dok 69.44% ne osuđuje. Jutarnjem 21.15% članaka osuđuje hrvatske navijače, a 78.85% ih ne osuđuje. Isti postotci vrijede i za članke koji osuđuju ili ne osuđuju postupanje Grčke.

Isto tako, izbor riječi u medijskom izvještavanju o događajima, posebno onim negativnim, ima značajan utjecaj na percepciju publike. Kada mediji koriste izraze s jakim emocionalnim nabojem, kao što su "katastrofa", "tragedija" ili "užas", oni mogu izazvati strah, tjeskobu ili paniku kod publike. S druge strane, blaži izrazi poput "incident" ili "nezgoda" mogu ublažiti ozbiljnost situacije i smanjiti emocionalni stres kod čitatelja.

Mediji također mogu koristiti lingvističku manipulaciju prilikom izvještavanja o neredima navijača. Na primjer, ako se dogodi navijački sukob sa smrtnim ishodom, mediji bi mogli koristiti izraze poput "krvavi obračun navijača" ili "smrtonosno divljanje" kako bi naglasili brutalnost i ozbiljnost događaja. Ovakvi izrazi stvaraju snažnu negativnu sliku o navijačima, prikazujući ih kao nasilne i opasne pojedince.

S druge strane, blaži izrazi poput "tragični sukob navijača" ili "smrtni incident među navijačima" mogu smanjiti percepciju nasilja i brutalnosti. Ovi izrazi fokusiraju se više na tragičnost događaja nego na inherentnu nasilnost navijača, što može utjecati na smireniji i racionalniji pristup javnosti prema situaciji.

Takva lingvistička manipulacija može oblikovati javno mišljenje o navijačima, utjecati na društvene stavove prema sportskim događajima i navijačkim grupama, te potaknuti promjene u sigurnosnim mjerama i zakonodavstvu. Izbor riječi može dodatno polarizirati društvo ili, s druge strane, pomoći u smirivanju tenzija i promoviranju konstruktivnog dijaloga o problemu nasilja na sportskim događajima.

Analizirajući četiri najčitanija medijska portala u Hrvatskoj, prikazat će se *word cloud* svakog portala individualno, kako bi se prikazalo kojim se riječima novinari spomenutih portala najviše koriste u pisanju članaka o temama navijačkih sukoba. Word cloud vizualizacija prikazuje koliko su određene riječi frekventne u člancima, gdje veće riječi predstavljaju češće korištene termine.

Slika 2. word cloud Index.hr (<https://www.wordclouds.com/>, preuzeto: 17. lipnja 2024.)

Word cloud prikazan na slici 2. sastavljen je od riječi koje se najčešće koriste u člancima portala Index.hr vezanih uz navijačke sukobe, posebno one povezane s Dinamom Zagreb i njihovom navijačkom skupinom Bad Blue Boys. Među ključnim riječima najzastupljenije su: Dinamo, Boysi, BBB, navijači, Bad Blue Boys-i. Sve ove riječi imaju neutralan prizvuk jer predstavljaju ime navijačke skupine ili su varijacije na ime kojem pripadaju svi sudionici sukoba.

Ključna riječ poput "huligani", koja je također često zastupljena, ima negativnu konotaciju i koristi se za opisivanje nasilnih ili problematičnih navijača. Prema prikazu svog word clouda, Index.hr iznenađujuće dobro koristi riječi kojima opisuje navijače u Grčkoj nakon sukoba.

Slika 3. word cloud Dnevnik.hr (<https://www.wordclouds.com/>, preuzeto: 17. lipnja 2024.)

Slično Index.hr-u, Dnevnik.hr koristi riječi neutralna značenja u svojim člancima poput Boysi, BBB, navijači, Bad Blue Boys. Međutim, za razliku od Index.hr-a, riječ "huligan" je u Dnevnik.hr-u najčešće korištena riječ. Ovaj rezultat sugerira da Dnevnik.hr češće koristi riječi s negativnim značenjem u odnosu na neutralne ili pozitivne, vezano uz kontekst ove teme, u razdoblju obrade podataka.

Slika 4. word cloud 24 sata (<https://www.wordclouds.com/>, preuzeto: 17. lipnja 2024.)

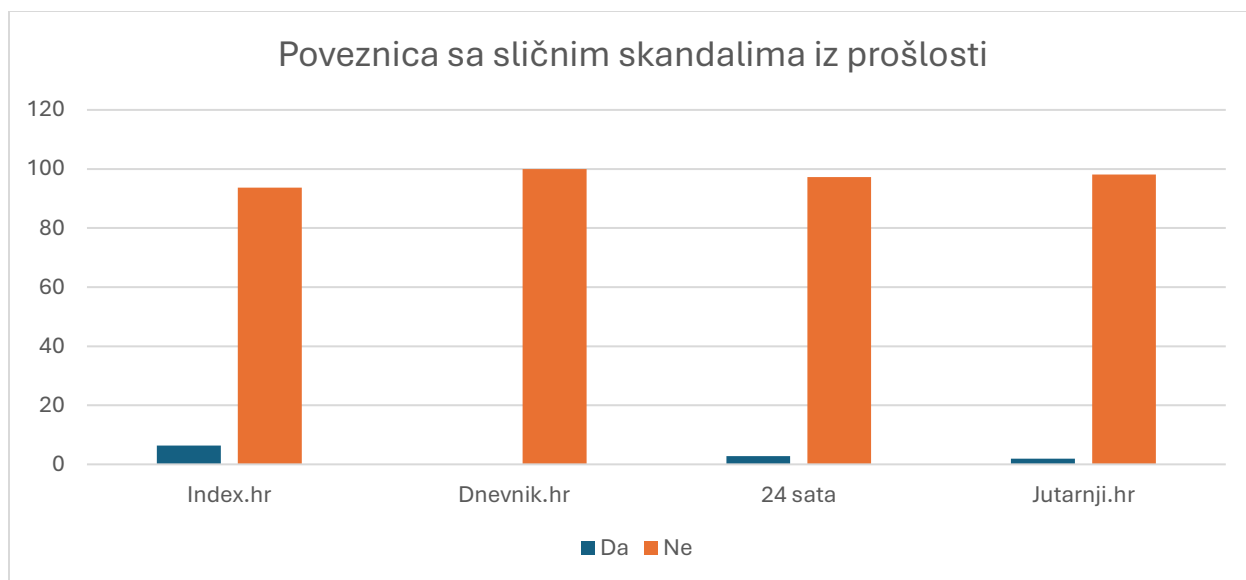
Word cloud na slici 4. prikazuje najčešće korištene riječi u člancima portala 24sata vezanim uz navijačke sukobe Bad Blue Boys-a. Kod 24 sata imamo sličnu situaciju kako kod Index.hr-a, pošto

Grafikon 8. Usporedni prikaz konteksta događaja između četiri portala (rad autora)

Kada istražujemo i analiziramo članke o sukobima navijača, kontekst je bitan faktor. On nam pomaže da bolje razumijemo događaj i namjeru autora. Kontekst nam pokazuje širu sliku, poput povijesnih, društvenih i sportskih okolnosti koje su dovele do sukoba. Također nam pomaže da prepoznamo ako su autori ili mediji možda pristrani ili imaju neku skrivenu namjeru. Kroz kontekst možemo vidjeti autorov utjecaj i koliko su informacije u članku točne i relevantne. U konačnici, kontekst nam daje potrebne informacije da bismo mogli dublje razumjeti i bolje analizirati članke o sukobima navijača.

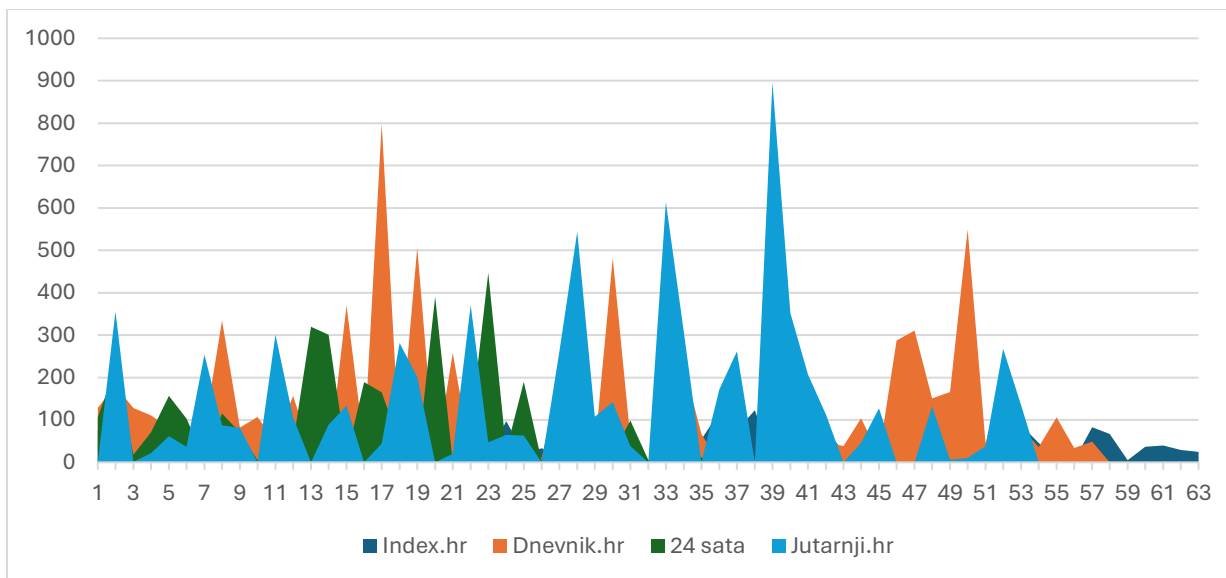
Parametar *kontekst* procjenjuje spominje li se u članku širi kontekstualni okvir događaja. Ako članak daje širi kontekst koji objašnjava pozadinu i okolnosti događaja, tada se označava kao "Da". Ako članak ne pruža širi kontekst i ostaje samo na opisu događaja bez dodatnih informacija, označava se kao "Ne". U slučajevima kada je teško utvrditi pruža li članak dovoljno konteksta zbog nejasnoća ili nedostatka informacija, koristi se oznaka "Teško je odrediti".

Grafikonom 8. prikazano je da na Index.hr-u, 76,6% članaka jasno prikazuje kontekst, dok 12,7% članaka ne uspijeva, a isto toliko teško je odrediti. Na Dnevnik.hr, 42,11% članaka jasno prikazuje kontekst, 36,84% ne uspijeva, a 21,05% jest teško odrediti. Na portalu 24 sata, 88,89% članaka jasno prikazuje kontekst, dok je samo 5,56% negativno ili teško za odrediti. Slično je i na Jutarnji.hr, gdje 92,31% članaka jasno prikazuje kontekst, dok samo 3,85% ne uspijeva ili je teško odrediti.

Grafikon 9. Usporedni prikaz poveznica sa sličnim skandalima iz prošlosti između četiri portala (rad autora)

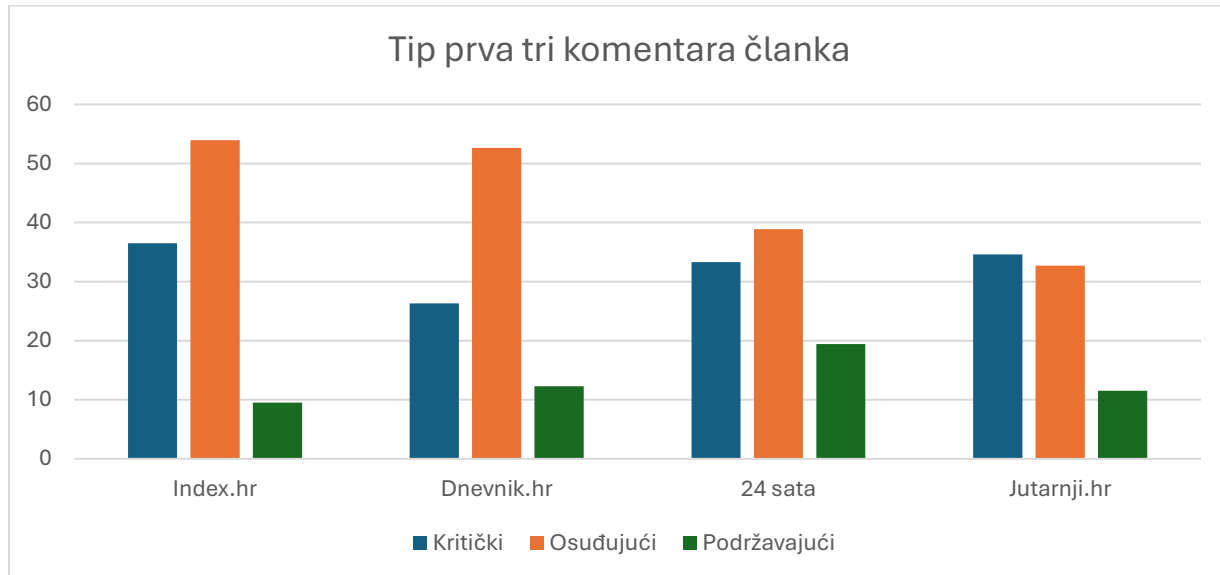
Sljedeći parametar procjenjuje spominje li se u članku *poveznica sa sličnim skandalima iz prošlosti*. Ako članak uključuje reference na prethodne slične incidente, tada se označava kao "Da". Ako članak ne spominje takve poveznice i fokusira se isključivo na trenutni događaj, označava se kao "Ne". Spominjanje sličnih skandala iz prošlosti u tekstovima o sukobima navijača može dovesti do senzacionalizma trenutne situacije. Drugo, fokusiranje na prošle skandale može zasjeniti ključne aspekte trenutnog incidenta, skrećući pažnju s važnih detalja i specifičnih okolnosti koje su dovela do sukoba. Treće, konstantno podsjećanje na prošle negativne događaje može stvoriti stigmatizaciji određenih skupina navijača ili klubova, čime se njeguju negativni stereotipi i dodatno pogoršavaju odnosi među različitim navijačkim skupinama. U ovoj kategoriji, Index.hr ima pojavu od 93,65% ne spominjanja ranijih skandala iz prošlosti Bad Blue Boysa. Portali 24 sata i Jutarnji.hr ne spominju prijašnje skandale navijačke skupine u 98% slučajeva, dok Dnevnik.hr uopće ne spominje skandale iz prošlosti.

Grafikon 10. Usporedni prikaz broja komentara četiri portala (rad autora)

Zaključno, parametar *broj komentara* bilježi ukupan broj komentara na članak, pružajući kvantitativnu mjeru angažmana čitatelja. Parametar *tip prva tri komentara članka* analizira komentare, kategorizirajući ih prema izraženom stavu. Kritički komentari sadrže analizu ili izražavaju neslaganje, osuđujući komentari izriču negativan sud, dok podržavajući komentari izražavaju slaganje ili podršku spomenutom događaju. Uzimamo zadnja dva parametra bitnim zbog uvida u razinu angažmana i reakcije čitatelja na članke. Parametar koji bilježi broj komentara, pomaže razumjeti koliko su čitatelji zainteresirani za temu i koliko su spremni sudjelovati u diskusiji. Veći broj komentara može ukazivati na visoku razinu interesa ili kontroverze povezane s člankom. Parametar koji analizira tip prvih triju komentara, pruža uvid u dominantne stavove i reakcije čitatelja. Razlikovanjem komentara na kritičke, osuđujuće i podržavajuće, može se procijeniti kako čitatelji percipiraju sadržaj članka, što može ukazivati na šire javno mnijenje i sentiment prema temi. Ovi podaci pomažu u razumijevanju društvenog utjecaja članka i njegove sposobnosti da potakne javnu raspravu.

Portali koji privlače najveći broj komentara na svojim člancima uključuju Jutarnji.hr s člankom sa skoro 896 komentara i Dnevnik.hr s 799 komentara. Index.hr jest portal s najmanjom uključenosti s člankom od 301 komentara. Na portalu 24 sata, najkomentiraniji članak doseže 482 komentara. Na svakom od ovih portala mogu se pronaći i članci bez ijednog komentara.

Grafikon 11. Usporedni prikaz tipa prva tri komentara članka četiri portala (rad autora)

Grafikon 11. pokazuje da komentari na Index.hr-u i Dnevnik.hr-u pretežno sadrže osuđujuće stavove. Na portalu 24 sata, iako su osuđujući komentari najbrojniji, može se pronaći i najveći broj podržavajućih komentara. Zanimljivo je primijetiti da na Jutarnji.hr dominiraju kritički komentari. Ako uzmemo u obzir da su mediji prenosioci informacija i pokretači diskursa u javnom prostoru, ova statistika sugerira da je Jutarnji.hr u navedenom periodu pružao svojim čitateljima najviše slobode u formiranju kritičkog mišljenja.

RASPRAVA

U suvremenom društvu, mediji mogu igrati ključnu ulogu u oblikovanju javnog mnijenja i percepciji stvarnosti. Način na koji mediji izvještavaju o određenim događajima može imati značajan utjecaj na formiranje stavova i reakcija javnosti. Stoga je ovaj rad analizom sadržaja obuhvatio četiri najčitanija medijska portala u Hrvatskoj – Index.hr, Dnevnik.hr, 24 sata i Jutarnji.hr.

Cilj analize bio je prepoznati interpretacijske okvire u koje proučavani internetski portali svrstavaju temu navedenih događaja. Ovaj rad pruža uvid u novinarske prakse hrvatskih medija, te istražuje koliko su članci informativni, senzacionalistički ili kritički. Također se analizira upotreba izvora, tip naslova, te korištenje grafičke opreme u člancima. Rasprava će se fokusirati na kritički odnos medija prema događajima i akterima, te utjecaj takvog izvještavanja na percepciju čitatelja.

Dijela grupe Bad Blue Boysa mogu se opisati Cohenovom teorijom 20. stoljeća koja se temelji na Čikaškoj školi i interakcionističkoj sociologiji. Referentni okvir koji Cohen (1955: 53-58) uvodi u priču o teoriji delinkventnih supkultura primjenjuje se na spomenutu grupu. Spomenuta grupa odrasla je u urbanim sredinama i velikim gradovima, gdje razvijaju specifične načine života i vrijednosti koje mogu uključivati kriminalne aktivnosti. Usvajaju modele ponašanja kojima su okruženi, a njihove akcije su posljedica kulturnih i društvenih uvjeta koji podržavaju takvo ponašanje.

Merton ističe da problemi nastaju kada društvo snažno naglašava određene ciljeve, ali ne posvećuje dovoljno pažnje pravilnim institucionalno prihvaćenim načinima za njihovo ostvarivanje. Kada se kulturne norme i ciljevi ne podudaraju s društvenim mogućnostima za njihovo postizanje, nastupa anomija. U ovom specifičnom kontekstu, kada je Bad Blue Boysima bilo zabranjeno navijanje na gostujuće utakmice Dinama nakon što su grčka i hrvatska vlada zabranile njihov odlazak, nastupa anomija te BBB zbog istovremenog ograničavanja i onemogućavanja pristupa legitimnim sredstvima za postizanje svoga cilja vrše devijantno ponašanje na široj društvenoj razini (Perasović, 2001: 36).

Putem pet strategija opravdanja svoga ponašanja i neutralizacije osjećaja krivnje prema Matzi i Sykesu (1961.) možemo u postupcima hrvatskih navijača primijetiti neke od strategija: negirali su odgovornost i štetu, optuživali sve osim sebe te se pozivali na višu lojalnost. Na ovaj način pokušali su racionalizirati svoje ponašanje i pomiriti sudjelovanje s društvenim normama koje su prekršili, iako se u svemu ovome postepeno vidio osjećaj krivnje putem zazivanja roditelja, zazivanje hrvatske vlade i osjećaja odgovornosti prema žrtvama. Od pet strategija teorije četiri su zadovoljene.

Prvotno, autorska struktura članaka pokazuje zanimljive razlike među portalima. Index.hr i Jutarnji.hr najviše se oslanjaju na redakcijske tekstove i autorske radove, što ukazuje na snažniji urednički pristup i veći naglasak na originalnom izvještavanju. S druge strane, Dnevnik.hr i 24 sata pokazuju balans između autorskih i redakcijskih tekstova, ali s većim oslanjanjem na agencijske vijesti, što može ukazivati na manju dubinu analize i istraživanja.

Nadalje, uspoređujući dobivene rezultate s teorijom, pokušalo se otkriti može li se Cohenov element moralne panike primijeniti na ovo istraživanje. Perasović (2001: 97) navodi kako je bitna pretpostavka u konceptu moralne panike percepcija opasnosti, a ne u kolikoj mjeri ona stvarno postoji. Stoga je faktor medija bitan čimbenik pri ovoj analizi. Rezultati pokazuju primjenu senzacionalizma u naslovima s manjom dozom kritičkog odnosa prema tekstu. Navedeni elementi obuhvaćaju elemente Cohenove moralne panike, što manjak izvora na portalima potvrđuje. Kada je riječ o broju izvora, zabrinjavajuće je vidjeti da većina članaka koristi samo jedan izvor informacija. To može dovesti do manjka vjerodostojnosti i uravnoteženog izvještavanja. Članci bez izvora dodatno smanjuju kredibilitet novinarskog rada i mogu rezultirati dezinformiranjem javnosti, što se može pronaći u člancima četiriju portala.

Od tri faze Cohenove (2002: 25-41) analize modsa i rockera, prva faza preuveličavanja i iskrivljavanja činjenica (*Exaggeration and Distortion*) uočljiva je u ovom istraživanju. Kao primjer, autor navodi kako su u navedenom slučaju mediji prenosili da je šteta bila veća od stvarne i da su "narodni demoni" sudjelovali u okršaju kako bi izazvali nered. Sve ove informacije Cohen navodi kao netočne. Rezultati rada o naslovima pokazuju mješovitu sliku – svi analizirani portali koriste senzacionalističke naslove u gotovo polovici svojih članaka, što sugerira da je cilj privući čitatelje putem emotivno nabijenih i dramatičnih naslova. To može imati negativan utjecaj na percepciju javnosti o događajima i akterima, potičući paniku i negativne stereotipe. Prisutnost

kritičkog odnosa u člancima varira, s većinom članaka bez izraženog stava. Međutim, Index.hr ima znatan udio članaka s nepovoljnim stavom, što može ukazivati na tendenciju prema kritičnijem i analitičnijem pristupu izvještavanju. Ova razlika može utjecati na percepciju čitatelja o vjerodostojnosti i pristranosti medija. Sukladno tome, hipoteza da proučavani portali naginju senzacionalističkom načinu prikazivanja događaja kroz naslove članaka djelomično je zadovoljena budući da portali 24sata i Jutarnji.hr imaju više senzacionalističkih naslova nego informativnih ili kritičkih, dok Index.hr i Dnevnik.hr imaju više informativnih nego senzacionalističkih naslova. Nadalje, hipoteza da hrvatski internetski portali događaj u Ateni iz kolovoza 2023. prikazuju negativno pokazala se netočnom pošto je kritički odnos portala u većini slučajeva vrijednosno neutralan.

Predikcija (*Prediction*) je drugi element Cohenove analize. Sposobnost medija da rade pretpostavke i na osnovi njih predviđanja, ključan je element u stvaranju moralne panike. Statistička analiza pokazala je da na većini članaka portala vlada neutralan vrijednosni sud, ali bilo je članaka koji su odskakali od norme. Iako su portali obuhvaćali citate grčkih novina koje su koristile hiperbole i osude pri opisu događaja i navijača, hrvatski novinari ograničavali su svoje preuveličavanja na citate uz senzacionalističke naslove. Hrvatski su portali uspješno vršili elemente predviđanja kada su izvještavali o mogućem osvećivanju grčkih navijača. Primjerice, Index.hr je 8. kolovoza 2023. napisao naslov jednog članka: "Antolić: Boysi su ponizili navijače AEK-a. Može se očekivati osveta". Dnevnik.hr također nije ostao suzdržan od senzacionalističkih naslova punih predviđanja, pa je tako i ovaj portal 8. kolovoza napisao naslove: "VIDEO Procurile informacije: U Atenu stiže tisuću huligana kako bi osvetili divljački pohod BBB-a i GATE-a 13?" ili "Odvjetnik trojice BBB-a otkrio: 'Sudac je bio vrlo osvetoljubiv prema Hrvatima, ne znam hoću li ih nastaviti braniti.'" Upravo zbog navedenog, u analiziranoj matrici kao drugu paradigmu stavili smo naslov analize novinarskih priloga radi evidencije te prikaza senzacionalizma i predviđanja.

Pružanje konteksta događaja ključno je za dublje razumijevanje novinarskih članaka. Većina portala uspješno pruža kontekst, ali rijetko povezuje trenutne događaje sa sličnim skandalima iz prošlosti. To može ograničiti razumijevanje širih društvenih i povijesnih okolnosti koje doprinose trenutnim događajima. Ipak, pretjerana upotreba povezanosti trenutnih događaja sa skandalima iz prošlosti može utjecati na stigmatizaciju postojećih događaja. Autor rada smatra da je rijetko

povezivanje trenutnih događaja sa sličnim skandalima iz prošlosti u ovom kontekstu dobrodošlo kako ne bi došlo do spomenute stigmatizacije navijača Dinama.

Autor ovog rada pozdravlja široku upotrebu fotografija i ostalih vizualnih elemenata, iako su fotografije i videozapisi najzastupljeniji grafički elementi članaka. Manjak upotrebe ostalih vizualnih materijala može ograničiti načine na koje su informacije prezentirane čitateljima. Ipak, uzimajući u obzir da svaki portal nosi minimalno jedan grafički prikaz, možemo zaključiti da je grafička oprema odlično zastupljena u analiziranom sadržaju.

Treći element po Cohenu jest simbolizacija (*Symbolization*). Autor navodi kako je kod ovog elementa došlo do stvaranja emocionalno negativnog značenja riječi “mod” ili “rocker” te da su riječi izgubile neutralno značenje. Navedeni treći element ispitivao se kroz paradigme analitičke matrice osuđuje li članak postupanje Grčke s obzirom na izazvane skandale te osuđuje li članak hrvatske navijače u Grčkoj. Ove paradigme variraju među portalima. Index.hr i Jutarnji.hr češće osuđuju hrvatske navijače nego 24 sata, dok Dnevnik.hr pokazuje najmanju sklonost osudi Grčke. Ove razlike mogu odražavati uredničke politike i stavove svakog portala te njihov utjecaj na oblikovanje javnog mišljenja. Također su plodno tlo za formiranje simbolizma iza riječi navijača, u ovom kontekstu Bad Blue Boysa. Stvaranje novog čvrstog simbola ili vrste simbolizma o konkretnoj situaciji nije se dogodilo jer članci svih portala češće ne osuđuju navijače nego što ih osuđuju, a postupke Grčke također češće ne kritiziraju nego što ih kritiziraju. Ovime su opovrgnute hipoteze da hrvatski portali većinski osuđuju hrvatske navijače u Grčkoj, ali i Grčko postupanje s obzirom na događaj u Ateni.

Jedna od najzanimljivijih paradigmi matrice i ovog rada bila bi posljednja paradigma koja uključuje broj komentara, ali i tip komentara svakog članka. Postojanje pretežito osuđujućih stavova komentara na svim portalima osim na Jutarnji.hr pokazuje nam korelaciju između tipa izvještavanja novinara i utjecaja na čitatelje. Na portalima Index.hr i Dnevnik.hr može se naći najmanje odsutnosti kritičkog i vrednosnog odnosa, što komentari s najvećim brojem osuda na spomenutim portalima potvrđuju. Isto tako, postojanje kritičkog odnosa najviše je izraženo kod Jutarnji.hr, što komentari potvrđuju. Tako možemo zaključiti da postoji korelacija između kritičkog vrednosnog izvještavanja i tipa komentara članka. Ova činjenica i dalje potvrđuje paradigmu da su mediji stvaratelji kritičkog diskursa u medijskom prostoru te potvrđuje hipotezu da je tip komentara na članak povezan s kritičkim ili vrijednosnim sudom članka prema temi.

Prikaz riječi koje su novinari najviše koristili pokazuje kako su se na Index.hr i Jutarnji.hr najviše koristile riječi "huligani", ali povezivanje, odnosno stvaranje neutralnog značenja riječi "navijači" nije se prenijelo na diskurs huligana. Stoga, nije u potpunosti zadovoljen Cohenov element simbolizacije. Iako elementi moralne panike prema Cohenovoj teoriji postoje i vidljivi su na primjeru nereda iz kolovoza 2023. u Ateni, do pravog koncepta moralne panike nije došlo jer nije svaki element zadovoljen.

Ovi neredi predstavljaju izvrstan primjer teorija 20. stoljeća, unatoč tome što se diskurs mijenja u 21. stoljeću. Supkultura navijača zadovoljava teorije Čikaške škole i teoriju supkulture. Međutim, Cohenova teorija o moralnoj panici te teorija Matza i Sykesa o strategijama neutralizacije osjećaja krivnje nisu u potpunosti zadovoljene. Treba istaknuti kako je ova promjena u novim teorijama dobrodošla. Obje teorije prethodno su predstavljale neprikladno postavljanje dionika društva prema određenim situacijama, stoga autor rada pozdravlja ovu promjenu. Teorija o neutralizaciji štete nije toliko štetna za društvo niti je predmet istraživanja ovoga rada, ali koncept moralne panike predstavlja značajan faktor u oblikovanju javnog mišljenja. Radi toga je nužna daljnja promjena, pri čemu se narativ novinara mora promijeniti. Novinari su u ovome konceptu gatekeeperi stvaranja kritičke misli, stoga isti moraju biti nositelji promjena u društvu.

Postoje različiti uzroci ovih promjena koje je potrebno dodatno istražiti, a koji nisu obuhvaćeni ovim radom, što predstavlja prvo ograničenje rada. Drugo ograničenje odnosi se na mogućnost ljudske pogreške pri provođenju istraživanja. Pogreška se ne može pripisati subjektivnim razlozima, pošto na autora ova tema i događaj nisu imali konkretan utjecaj, već radi manjka iskustva u istraživanju tema metodom analize sadržaja.

Isto tako, ljudski faktor često uzrokuje pogreške u kvalitativnim istraživanjima. Autor se oslanja na reprezentativnost uzorka kroz elemente postavljene analitičke matrice, dosljedno praćene pri analizi pojedinih članaka, te na statističku analizu provedenu u programu Excel. Daljnja preporuka za buduća istraživanja bila bi usporedba hrvatskih i grčkih portala kako bi se vidjelo koliko odstupaju izvještaji portala različitih zemalja o konkretnom događaju te koliko je emocionalna nabijenost utjecala na pisanje članaka grčkih novinara. Također, preporuča se korištenje većeg uzorka, bilo kroz dulji vremenski period, bilo kroz uključivanje većeg broja hrvatskih medijskih portala.

U ovu kategoriju spada i preporuka za istraživanje u korelacijskom smislu – mogućnost primjene iste matrice na najbolje ocijenjene lijeve i desne portale. Preporuča se i upotreba većeg broja istraživača prije analize podataka kako bi se osigurala veća objektivnost pri istraživanju.

ZAKLJUČAK

Teorija supkultura započela je s Čikaškom školom dvadesetih i tridesetih godina prošlog stoljeća, ali sam pojam supkultura uveden je pedesetih godina u upotrebu nakon pojave interakcionističkog pristupa i Teorije etiketiranja. U devedesetim godinama prošlog stoljeća došlo je do pojave novih supkulturnih pokreta koji zahtijevaju nove interpretacije u novim okvirima. Isto tako, na prostoru Hrvatske dolazi do rata i tranzicije u kojima se navijačke supkulture oblikuju. U Hrvatskoj proces formiranja supkulture među nogometnim navijačima počinje krajem 1970-ih i traje do sredine 1980-ih. U ovom periodu nastaje i GNK Dinamo, a s njim i navijačka skupina Bad Blue Boys.

Zbog rata i tranzicije koju su hrvatski građani doživjeli kao gubitak, nepovjerenje društva prema političkoj eliti i njen legitimitet je doveden u pitanje. To je uzrokovalo apolitičnost navijačke supkulture u Hrvatskoj. U cijelom ovom procesu, danas su Bad Blue Boysi razvili specifičan način identifikacije putem navijačkih pjesama i koreografija, ali i kroz sukobe s protivničkim navijačima i policijom. Upravo se to dogodilo u Ateni 7. kolovoza 2023. U sukobu navijača Bad Blue Boysa život je izgubio grčki navijač, što je rezultiralo masovnom medijskom involviranošću.

Ovaj rad analizirao je kako četiri najčitanija hrvatska internetska portala (Index.hr, Dnevnik.hr, 24sata, Jutarnji.hr) prikazuju događaje vezane uz sukobe navijača Bad Blue Boysa. Istraživanje je pokušalo prikazati koriste li mediji senzacionalistički pristup izvještavanju kako bi povećali čitanost na svojim portalima, što može doprinijeti negativnoj percepciji navijača kao nasilnih i problematičnih pojedinaca. Analiza je obuhvatila 209 članaka objavljenih u razdoblju od dva tjedna nakon incidenta, otkrivajući dominantne interpretacijske okvire, tendenciju prema senzacionalizmu i kritički odnos portala prema događajima i akterima. Analitička matrica sastojala se od 18 kategorija koje su proučavale različite segmente analiziranih članaka.

Kroz poglavlje rezultati rada prikazani su rezultati svake kategorije. Istraživanje je potvrdilo da je tip komentara na članak povezan s kritičkim ili vrijednosnim stavom članka prema temi, što još jednom potvrđuje paradigmu da su mediji stvaratelji kritičkog diskursa u medijskom prostoru. Kroz raspravu se utvrdilo da navijačka grupa Bad Blue Boys uistinu pripada po svim elementima teoriji supkultura 20. stoljeća. Istraživanje je pokazalo kako spomenuta grupa putem interakcije s modelima ponašanja u svojoj okolini razvija akcije koje su posljedica kulturnih i društvenih uvjeta koji podržavaju delikventno ponašanje. U danima pred sukob, prema Mertonovoj teoriji, kulturne norme i ciljevi nisu se podudarali s društvenim mogućnostima za njihovo postizanje, što rezultira anomijom. Unatoč zabranama, Bad Blue Boysi odlaze u Grčku i ulaze u sukob.

Rezultat sukoba imao je ozbiljne posljedice na društvenoj razini, uključujući zatvaranje grčkih i hrvatskih navijača te veliko medijsko izvještavanje. Ova analiza članaka nije uspjela u potpunosti dokazati moralnu paniku u hrvatskom društvu putem hrvatskog izvještavanja, ali elementi moralne panike su vidljivi u cijeloj situaciji.

Rezultati ovog istraživanja imaju značajne praktične implikacije za medijske profesionalce, donositelje odluka i širu javnost. Mediji bi trebali preispitati svoje prakse izvještavanja i težiti objektivnijem prikazu događaja, izbjegavajući senzacionalizam i stereotipe. Donositelji odluka trebali bi biti svjesni utjecaja medija na javnu percepciju i raditi na politikama koje promiču odgovorno novinarstvo. Šira javnost, s druge strane, treba razvijati kritički pristup medijskim izvještajima i biti svjesna mogućnosti manipulacije percepcije kroz senzacionalističke prikaze.

Ovaj rad doprinosi razumijevanju kompleksnih odnosa između medija, javnosti i navijačkih supkultura, posebno kroz prizmu događaja u Ateni 2023. godine. Medijski prikazi imaju moć oblikovanja javne percepcije i stoga je važno težiti objektivnosti i odgovornom novinarstvu. Kroz analizu medijskih izvještaja i njihovog utjecaja, ovaj rad potiče na dublje razmišljanje o ulozi medija u društvu i njihovom utjecaju na marginalizirane skupine, kao što su navijačke supkultura. Buduća istraživanja i kontinuirano preispitivanje medijskih praksi ključni su za postizanje pravednijeg i uravnoteženijeg medijskog okruženja.

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Usporedni prikaz tipa članka četiri portala

Grafikon 2. Usporedni prikaz autora članka četiri portala

Grafikon 3. Usporedni prikaz broja izvora četiri portala

Grafikon 4. Usporedni prikaz tipa naslova četiri portala

Grafikon 5. Usporedni prikaz kritičkog odnosa teksta četiri portala

Grafikon 6. Usporedni prikaz vrste grafičke opreme četiri portala

Grafikon 7. Usporedni prikaz četiri portala o osudi postupaka navijača i Grčke

Grafikon 8. Usporedni prikaz konteksta događaja između četiri portala

Grafikon 9. Usporedni prikaz poveznica sa sličnim skandalima iz prošlosti između četiri portala

Grafikon 10. Usporedni prikaz broja komentara četiri portala

Grafikon 11. Usporedni prikaz tipa prva tri komentara članka četiri portala

POPIS SLIKA

Slika 1. Najutjecajnije hrvatski internet portali u 2023. godini

Slika 2. word cloud Index.hr

Slika 3. word cloud Dnevnik.hr

Slika 4. word cloud 24 sata

Slika 5. word cloud Jutarnjeg.hr

LITERATURA

- Bartoluci, S., & Perasović, B. (2007). Sociologija sporta u hrvatskom kontekstu. *Sociologija i prostor*, 45(1), 105–119.
- Cohen, A. K. (1955). *Delinquent boys: The culture of the gang*. Glencoe: Free Press.
- Cohen, S. (2002). *Folk devils and moral panics* (4th ed.). London: MacGibbon and Kee.
- Čaldarović, O. (1985). *Urbana sociologija: Socijalna teorija i urbano pitanje*. Globus.
- Dokić, M. (2021). Ekološka teorija grada Roberta Ezre Parka i Ernesta Watsona Burgessa. *Filozofska istraživanja*, 41(1), 151-171. <https://doi.org/10.21464/fi41110>
- Hall, S. (1973). "Encoding and Decoding in the Television Discourse." Birmingham: Centre for Contemporary Cultural Studies.
- Grozdanić, K. (2023). *Navijački identitet i nasilje na nogometnim utakmicama (Završni rad)*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:903247>
- Lalić, D. (2015). Demokratski potencijal mladih u Hrvatskoj: Nogometni navijači kao ekstremni desničari u Hrvatskoj od 2012.-2014. In V. Ilišin et al. (Eds.), *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj* (pp. 145-168). Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.
- Lalić, D., & Biti, O. (2009). Četverokut sporta, nasilja, politike i društva: znanstveni uvid u Europi i u Hrvatskoj. *Politička misao: časopis za politologiju*, 45(3-4), 247-272.
- Matza, D. (1964). *Delinquency and drift*. New York: John Wiley & Sons.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3(5).
- Milak, M. (2017). *Navijačka grupa Bad Blue Boys: redefiniranje identiteta – prilog sociologiji supkultura* (Diplomski rad). Zagreb: Hrvatsko katoličko sveučilište.
- Miller, W. B. (1958). Lower class culture as a generating milieu of gang delinquency. *Journal of Social Issues*, 14(3), 5–19.
- Perasović, B. (2001). *Urbana plemena*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

- Perasović, B. (2002). Sociologija supkultura i hrvatski kontekst. Društvena istraživanja Zagreb, 11(2-3), 485-498.
- Perasović, B., & Mustapić, M. (2013). Football supporters in the context of Croatian sociology: Research perspectives 20 years after. *Kinesiology*, 45(2), 262-275.
- Ribarić, I. (2016). Navijačka supkultura u okviru sedam dimenzija Niniana Smarta (Završni rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:585303>
- Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American Sociological Review*, 22(6).
- Vukelić, A. (n.d.). Anomija pojedinih socijalnih grupa suvremenog hrvatskog društva. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
- Vukušić, D. (2022). Supkulturne i postsupkulturne prakse mladih u Zagrebu (Disertacija). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:051446>
- Vukušić, D., & Hrستیć, I. (2022). Navijanje kao emocionalna praksa – Bad Blue Boysi i Futsal Dinamo. *Sociologija i prostor*, 60(3 (225)), 527-546. Croatia. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2023/croatia>
- Žugić, Z. (1992). Sport i kolektivno ponašanje: navijači između supkultura i/ili nogometnog huliganizma. *Kinesiology*, 24(1-2), 36-38.

INTERNETSKI IZVORI

- Digital News Report (2023). Croatia, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2023/croatia> (preuzeto: 29. siječnja 2024.)
- World cloud (2024). Free online word cloud generator and tag cloud creator, WordClouds.com (preuzeto: 17. lipnja 2024)

PRILOZI

ANALITIČKA MATRICA: Medijski prikaz događaja u Ateni u kolovozu 2023.

NAZ: Naziv novina/portala (upisati)

DAT: Datum izdavanja (upisati)

NASL: Naslov analiziranog priloga (upisati)

ČLAN: Tip članka:

- 1) Vijest i kratka vijest (do 10 redaka)
- 2) Kratki članak – izvještaj (iznad 10 redaka do pola stranice)
- 3) Članak – analiza (pola do 1/1)
- 4) Veliki članak – analiza (1/1 do 3/1)
- 5) Reportaža
- 6) Ostalo

AUT: Autor članka:

- 1) Autorski rad - novinar
- 2) Agencijska vijest
- 3) Redigirana agencijska vijest
- 4) Redakcijski tekst – bez potpisa ili potpis redakcije
- 5) Ostalo

IZV: Broj izvora:

- 1) Navodi se samo jedan izvor
- 2) Navode se dva izvora
- 3) Navode se tri i više izvora
- 4) Intervju s jednom osobom
- 5) Nema izvora informacija

TIP: Tip naslova:

- 1) Informativan – temelji se na podacima iz članka, uravnotežen, ne prenosi govor mržnje, ne donosi osude, doslovno prenosi citate
- 2) Senzacionalistički – sve suprotno od informativnog, prozivanje, neujednačenost, igranje etičkih pravila, prenošenje govora mržnje, kriva interpretacija podataka, sugestivna oprema, vrijeđa, proziva, opominje.
- 3) Kritički – iz poznatih argumenata kritizira, ali ne vrijeđa, nije mu cilj destruktivnost već afirmativnost, upućuje na propuste, poziva na akciju

POVEZ Povezanost naslova i teksta:

- 1) Naslov proizlazi iz teksta
- 2) Naslov ne proizlazi iz teksta
- 3) Nema naslova

KRIT Kritički/vrijednosni odnos priloga:

1. Nema kritičkog/vrijednosnog odnosa (prilog se zadržava na deskripciji, neutralan odnos prema predmetu napisa)
2. Dominira povoljan (odobravajući) odnos prema predmetu napisa
3. Dominira nepovoljan odnos (kritika, osuda, ismijavanje i sl.) prema predmetu napisa
4. Podjednako je zastupljen povoljan i nepovoljan odnos prema predmetu napisa

VRST Vrsta grafičke opreme i broj:

- 1) Nema je
- 2) Fotografija
- 3) Fotografija i video
- 4) Video
- 5) Ilustracija (crteži)
- 6) Grafika (tabele, grafovi, mape, info grafike)
- 7) Ostalo

TEKS: Povezanost teksta i dominantne fotografije:

- 1) Fotografija se odnosi na sadržaj teksta
- 2) Fotografija se ne odnosi na sadržaj teksta
- 3) Teško je odrediti

OSUĐ Osuđuje li članak hrvatske navijače u Grčkoj?

- 1) Da
- 2) Ne

OSUĐ2 Osuđuje li članak postupanje Grčke s obzirom na izazvani skandal?

- 1) Da
- 2) Ne

RIJEČ Kojim riječima se opisuju hrvatski navijači u Grčkoj?

KONTEKST Spominje li se u članku kontekstualni okvir događaja?

- 1) Da
- 2) Ne
- 3) Teško je odrediti

SPOM Spominje li se u članku poveznica sa sličnim skandalima iz prošlosti?

- 1) Da
- 2) Ne

KOM Koji je broj komentara na članak?

KOM 2 Tip prva tri komentara svakog članka:

- 1) Kritički
- 2) Osuđujući
- 3) Podržavajući